

Opinnäytetyö (YAMK)

Tradenomi (ylempi AMK), teknologiaosaamisen johtaminen

2025

Angelina Pentikäinen

Henkilökohtaisen avustajan osaamisen kehittäminen online- koulutusalan avulla

Opinnäytetyö (YAMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Tradenomi (ylempi AMK), teknologiaosaamisen johtaminen

2025 | 81 sivua, 5 liitesivua

Angelina Pentikäinen

Henkilökohtaisen avustajan osaamisen kehittäminen online-koulutusalueen avulla

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millainen tarve Suomessa on henkilökohtaisen avun alan online-koulutusalueelle sekä millä tavoin koulutusalue voisi tukea alan kehittymistä. Työssä tarkasteltiin muun muassa henkilökohtaisen avun järjestämisen eri muotoja, alan nykytilannetta, koulutussisältöjä ja potentiaalisia teknologisia ratkaisuja.

Työ on laadullinen tapaustutkimus, jossa aineistonkeruumenetelminä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua sekä aineistotutkimusta. Haastatteluissa pyrittiin huomioimaan monipuolisesti eri näkökulmia, jotta saatiin mahdollisimman laaja-alainen näkemys alan tilanteesta ja koulutuksen kehittämistarpeista.

Vaikka tutkimustulosten perusteella ala on koettu ajan saatossa kehittyneen, koulutussisällöt nähtiin edelleen osittain riittämättömiksi nykyisiin työelämävaatimuksiin nähden – erityisesti perehdytyksen, tunnetaitojen ja työeläinsäädännön osa-alueilla havaittiin kehittämistarpeita. Tutkimustulokset osoittavat, että koulutusalueelle on tarvetta, eikä vastaavaa ratkaisua tällä hetkellä ole olemassa Suomessa. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että online-koulutusalueen kehittäminen tukisi henkilökohtaisen avun alan ja koulutusalueiden vahvistamista.

Asiasanat:

Henkilökohtainen apu, henkilökohtainen avustaja, online-koulutus, hoiva-apu

Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Master of Business Administration, Technology Competence Management

2025 | 81 pages, 5 pages in appendices

Angelina Pentikäinen

Competence Development of Personal Care-Taker Assistant Through an Online Learning Platform

The objective of this thesis was to examine the need for an online training platform in the field of personal assistance in Finland, as well as to explore how such a platform could support the development of the sector. The study addressed various aspects, including different models of organizing personal assistance, the current state of the field, existing education, and potential technological solutions.

The research was conducted as a qualitative case study using semi-structured interviews and document analysis as data collection methods. The interviews aimed to capture a diverse range of perspectives to gain a comprehensive understanding of the current situation. Interviewees included personal assistants, service users, experts, and representatives of relevant organizations.

Although the results suggest that the field has evolved over time, the current education was found to be partially insufficient for meeting contemporary work-life requirements. Development needs were identified in areas such as orientation, emotional skills, and knowledge of labor legislation. The findings indicate a clear need for an online training platform, as no equivalent solution currently exists in Finland. In conclusion, the development of an online training platform could strengthen both the personal assistance sector and its educational structures.

Keywords:

Personal assistance, personal assistant, online training, care support

Sisältö

1 Johdanto	6
2 Opinnäytetyön taustaa	10
2.1 Mediakatselmus	10
2.2 Opinnäytetyötä pohjustava kysely	14
3 Henkilökohtaisen avustajan koulutustilanne ja verkko-opiskelu	19
3.1 Henkilökohtaisen avun eri toteutusmuodot	22
3.2 Henkilökohtaisen avustajan koulutus Suomessa	24
3.3 Järjestöjen ja liittojen tarjoama sisältö	25
3.4 Verkko-opiskelu	27
3.5 Pelillistäminen verkko-opiskelussa	30
3.5.1 7GOALS-viitekehys	31
3.5.2 Moodlen pelillistämiskokeilu ja sen tulokset	35
3.6 Videoiden käyttö verkko-opiskelussa	36
3.7 Tekoälyn ja koneoppimisen vaikutus verkko-opiskeluun	38
3.8 Verkkokoulutusjärjestelmien arviointi	40
4 Tutkimuksen toteutus	43
4.1 Puolistrukturoitu haastattelu	43
4.2 Analyysimenetelmät	45
5 Tulokset	47
5.1 Vammaisten ihmisoikeuksia edistävän järjestötoimijan asiantuntijan haastattelu	47
5.2 Suomessa toimivan hyvinvointialueen asiantuntijahaastattelut	49
5.3 Seurakuntayhtymän asiantuntijoiden haastattelu	52
5.4 Avustajatoiminnan järjestötoimijan asiantuntijahaastattelut	54
5.5 Järjestön asiantuntijahaastattelu	54
5.6 Henkilökohtaisen avun käyttäjä	56
5.7 Henkilökohtaisen avun käyttäjä	57
5.8 Tutkimuksen luotettavuus ja rajoitteet	60

6 Johtopäätökset ja kehitysehdotukset	62
6.1 Henkilökohtaisen avustajan koulutus	64
6.2 Online-koulutuslustoan sisältö	65
6.3 Online-koulutuslustoan ominaisuudet	65
6.4 Online-koulutuslustoan teknologiakehitys	68
6.5 Pilotointisuunnitelma	71
7 Lopuksi	73
Lähteet	76

Liitteet

Taulukko 1. Yleisradion verkkohakukoneen tulokset	82
---	----

Kuvat

Kuva 1. Henkilökohtaisen avun käyttäjien vastausjakauma asteikolla yhdestä viiteen kysymykseen, kuinka hyvin koet saavasi apua?	15
Kuva 2. Henkilökohtaisen avun käyttäjien vastausjakauma asteikolla yhdestä viiteen kysymykseen, kuinka helppoa on ollut löytää henkilökohtainen avustaja?	16
Kuva 3. Henkilökohtaisen avun käyttäjien vastausjakauma asteikolla yhdestä viiteen kysymykseen, kuinka tyytyväinen olet ollut henkilökohtaisen avustajan työn laatuun?	17
Kuva 4. Henkilökohtaisen avun käyttäjien vastausjakauma asteikolla yhdestä viiteen kysymykseen, kuinka tärkeäksi koet, että henkilökohtainen avustaja on käynyt työhön perehdyttävän koulutuksen?	17

0 Johdanto

Maailman terveysjärjestön (WHO, World Health Organization) vuonna 2022 tekemän raportin mukaan maailmassa arvioidaan olevan noin 1,3 miljardia toimintarajoitteista henkilöä, mikä vastaa 16 prosenttia väestöstä.

Toimintarajoitteisten henkilöiden osuus on suurin Euroopassa (20 %) ja pienin Afrikassa (12,8 %). Ikäryhmissä toimintarajoitteisuus painottuu yli 60-vuotiaisiin ja on keskiarvoltaan 34,4 %, kun taas alle 14-vuotiaissa osuus on 5,8 %.

Raportin mukaan toimintarajoitteisuus siis kasvaa iän noustessa ja näin ollen arviolta yksi kolmesta vanhuksesta on toimintarajoitteinen. Suomessa vammaispalveluja käyttävien henkilöiden määrä arvioidaan olevan noin 2–3 % koko väestöstä (Hömpö ym. 2022).

Henkilökohtainen apu Suomessa on Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan määritelty seuraavalla tavalla:

1. Henkilökohtainen apu on välttämätöntä ja toisen ihmisen antamaa apua henkilön tavanomaisiin asioihin, joihin autettava ei kokonaan tai osittain pysty itse vammaan tai sairauden vuoksi.
2. Henkilökohtainen apu on vaikeavammaisen henkilön itsenäisen elämän mahdollistaja.
3. Henkilökohtainen apu on palvelua, joka myönnetään vammaispalvelulain edellytyksin vaikeavammaiselle henkilölle.

Toisin sanoen henkilökohtainen apu tarjoaa helpotusta sellaisiin toimiin, jotka autettava tekisi itsenäisesti, mutta ei sairauden tai vammaan takia ole kokonaan tai osittain kykenevä. Henkilökohtaista apua tarjotaan muun muassa päivittäisiin toimiin, opiskeluun, työhön, harrastuksiin sekä yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen.

Henkilökohtainen apu ei kuitenkaan ole lääketieteellisin perustein annettavaa hoitoa tai hoivaa. (THL 2025.)

THL:n vuonna 2022 tekemässä kyselytutkimuksessa selvisi, että julkiset sekä yksityiset ympärivuorokautiset vanhustalvelujen tuottajat palkkaavat arviolta

noin 2558 hoiva-avustajaa seuraavan vuoden aikana, mikäli työvoimaresurssit sen sallivat. Tutkimuksen mukaan seuraavan kolmen vuoden aikana samat tahot haluavat lisätä hoiva-avustajien työvoimaresurssia palkkaamalla yhteensä 4254 avustajaa. Suurin este tälle on kuitenkin tutkimuksen mukaan työvoimaresurssin huono saatavuus. Päälöydöksissä on myös eritelty, että henkilöstösaatavuuden parantamiseksi keskeisimpinä keinoina pidetään oppisopimuskoulutukseen, joustaviin työaikoihin ja työhyvinvointiin panostamista. Kyselytutkimus keräsi yhteensä 351 vastausta 89 % vastausprosentilla. (Kainiemi ym. 2022.)

Vammaisuus 2022 -selvityksen mukaan vammaispalveluissa vallitsee huoli muun muassa seuraavien osa-alueiden ympärillä: palvelujen toimivuus, henkilöstöresurssit ja niiden niukkuus, päätöksentekoprosessit sekä peruspalveluiden toteutus. Selvitys toteutettiin kaksiosaisen kyselyn avulla: yksi lomake lähetettiin 167 kuntaan saaden 88 vastausta, ja toinen vammaispalvelujen sosiaalityötä tekeväälle henkilöstölle saaden 152 vastausta. Erityinen huoli selvityksen mukaan nousi asumispalveluiden toteutuksessa ja kokonaistilanne näyttää selvityksen perusteella huonontuneen vuodesta 2012. Selvityksessä nousee myös esille se, että henkilökohtaisen avun toteutuminen on kiinni avustajaresurssien saatavuudesta. (Hömpö ym. 2022.)

Vammaispalvelut hyvinvointialueilla syksyllä 2023 –julkaisun mukaan vammaispalvelut ja vammaisten ihmisten oikeus peruspalveluihin eivät vielä täysimääräisesti toteudu hyvinvointialueilla. Palvelujen toimintaa hyvinvointialuejärjestäytymisen jälkeen ovat vaikeuttaneet muun muassa resurssivaje, järjestelmä uudistukset, lukuisat ja päällekkäiset asiakastietojärjestelmät sekä tiedolla johtamiseen ja toiminnan kehittämiseen tarvittavan tiedon puute. Julkaisussa painotetaan sähköisten palvelujen ja teknologioiden hyödyntämisen lisäämistä, sillä lisääntyvä palveluntarve ei vastaa henkilöstöresursseihin. Teknologiaratkaisut ja sähköiset palvelut voidaan siis julkaisun mukaan nähdä työkaluna resurssiongelmien helpottamiseksi. (Hömpö ym. 2024.)

Opinnäytetyön motivaatio ja tavoitteet

Opinnäytetyön taustoittamista varten toteutettiin kohdennettu mediakatselmus sekä työtä pohjustava kysely henkilökohtaisen avun käyttäjille. Näistä on kerrottu lisää seuraavassa luvussa.

Opinnäytetyön motivaatio ja kiinnostus syntyi mediakatselmuksen, pohjustavan kyselyn sekä toimeksiantajan intressien myötä. Pohjautuen mediakatselmukseen sekä johdannossa esitettyihin tutkimuksiin voidaan tulkita, että henkilökohtaisen avun tarve on selkeä, mutta työvoimaresurssit sekä alaa koskeva kiinnostus ovat vähäisiä. Lisäksi näiden pohjalta tehty tutkimushypoteesi on, että teknologisilla ratkaisuilla voidaan mahdollisesti vaikuttaa henkilökohtaisen avustajan alan haasteisiin.

Opinnäytetyössä tutkitaan muun muassa henkilökohtaisen avustajan koulutuksen tasoa, laatua ja pyritään selvittämään, millainen tarve henkilökohtaisen avustajan online-koulutusalueelle on, ja mitä apua koulutusalueelta olisi henkilökohtaisen avustajan työssä. Työssä analysoidaan myös potentiaalisia teknologisia ratkaisuja ja ominaisuuksia, miten niitä on sovellettu sekä minkälaisia hyötyjä on saavutettu erilaisilla teknologisilla ratkaisuilla. Lisäksi työssä syvennytään siihen, millainen opetussisältö on välttämätöntä ja miten alusta tulisi toteuttaa, jotta siitä olisi eniten apua henkilökohtaisen avustajan koulutuksessa.

Tavoitteena on kerätä eri järjestöjen ja organisaatioiden asiantuntijoiden sekä työnantajina toimivien avun käyttäjien näkemyksiä online-koulutusalueen kehityksen tarpeesta, mahdollisen koulutusalueen sisällöstä sekä sen teknologisesta toteutuksesta. Lisäksi työn tavoitteena on luoda uutta näkökulmaa online-koulutusalueen hyödyntämisestä vammaispalvelujen tuottajille, koulutuksen tarjoajille, hyvinvointialueille, järjestöille, avun käyttäjille sekä avustajille.

Opinnäytetyö on luonteeltaan laadullinen tapaustutkimus, sillä tutkimuksessa keskitytään nimenomaan merkityksiin ja kokonaisuuksien tutkimiseen.

Opinnäytetyössä käytettyjä aineistonkeruumenetelmiä ovat puolistrukturoitu haastattelu sekä aineistotutkimus. Tutkimusaineisto analysoidaan sisältöanalyysin menetelmiä käyttäen.

1 Opinnäytetyön taustaa

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Varsinais-Suomessa toimiva yksityisyrittäjä, jonka palveluihin kuuluvat muun muassa henkilökohtainen avun palvelut sekä siivous- ja esteettömyyspalvelut. Yrityksen toiminta on saanut alkunsa palvelusetelisiivouksesta, kun yrityksen henkilökunta kohtasi työssään jatkuvasti henkilökohtaista apua tarvitsevia asiakkaita. Henkilökunta joutui siivouspalvelun yhteydessä astumaan oman palvelualueensa ulkopuolelle auttamalla siivouksen lisäksi asiakkaita eri arkipäiväisissä toimissa, jotta asiakas selviytyisi jokapäiväisistä toimistaan. Näin syntyi ajatus yrityksen laajemmasta palveluportfoliosta, joka sisältäisi myös henkilökohtaisen avun ja esteettömyyden palveluja. Yrityksen toiminta-alue on koko Varsinais-Suomi ja yritys on Varsinais-Suomen hyvinvointialueen hyväksymä sosiaalisen palveluiden tuottaja.

1.1 Mediakatselmus

Opinnäytetyötä varten tehtiin kohdennettu mediakatselmus henkilökohtaisen avustajan ympärillä käytyyn mediakeskusteluun. Katselmuksesta rajattiin pois sosiaalinen media, sillä katselmuksessa haluttiin keskittyä nimenomaan media-artikkeleihin. Lisäksi vapaasti saatavilla olevan aineiston varmistamiseksi aineistoa kerättiin vain Yleisradion (Yle) verkkohakukannasta, sillä suurin osa muista Suomessa toimivista media- ja uutistaloista rajaavat sisältönsä maksumuurin taakse ja näin ollen kaikille saatavaa aineistoa on rajattu määrä.

Mediakatselmuksessa käytettiin Ylen verkkosivujen (Yle.fi, 2022–2025) hakukonetta, jossa hakutyökaluun syötettiin hakusanaksi ”henkilökohtainen avustaja”. Aikaparametriksi asetettiin 1.3.2022 – 1.3.2025 ja suodattimeksi valittiin artikkelit-osio. Haun pohjalta syötetyillä hakuehdoilla Ylen hakukoneesta löytyi 43 artikkelia (Ks. Liite 1: Yleisradion verkkohakukoneen tulokset). Mediakatselmusta varten kaikki 43 artikkelia luettiin läpi tehden teemoittain eriteltynä seuraavat havainnot:

- **Työehtoneuvottelut:** Kuusi artikkelia käsittelee henkilökohtaisten avustajien työkiistaa ja työehtoneuvottelujen yhteydessä pidettyä valtakunnallista lakkoa vuonna 2023, jossa tavoiteltiin alan työntekijöille palkankorotuksia ja korvauksia työaikajoustoista.
- **Palkkataso:** Kahdessa artikkelissa käsitellään alan palkkatasoa ja palkkakuoppaa suhteessa muuhun hoitotyöhön sekä työn vaativuuteen ja kuormittavuuteen avustajan näkökulmasta. Yhdessä artikkelissa kirjoitetaan siitä, miten Pohjanmaan hyvinvointialue yhtenäistää kaikille hyvinvointialueen henkilökohtaisille avustajille saman palkkaustason. Artikkelissa ei ota kantaa itse palkkatasoon.
- **Oikeustapaukset:** Kahdessa artikkelissa käsitellään käräjäoikeuden tuomioita, jossa toisessa tuomiossa henkilökohtainen avustaja kavalsi avun käyttäjän rahoja, ja toisessa avun käyttäjä sai tuomion seksuaalisesta ahdistelusta.
- **Vammaispalveluiden haasteet ja avun käyttäjien tyytymättömyys:** Yksi artikkeli käsittelee vammaispalvelujen ja avun käyttäjien erimielisyyttä avun tarpeesta ja määrästä. Tekstissä käsitellään muun muassa vammaispalveluita tarvitsevien tyytymättömyyttä nykyiseen tilanteeseen, jossa he kokevat hyvinvointialueen tekemät päätökset henkilökohtaisesta avusta epäreiluiksi. Kyseiset päätökset koskevat esimerkiksi avun leikkauksia ja henkilökohtaisen avustajan työnkuvan epäselvyyksiä. Artikkeliin on saatu myös vammaisjärjestön Kynnys ry:n juristin kanta henkilökohtaisen avun nykytilaan: tämän mukaan samat haasteet vallitsevat koko Suomessa.
- **Työsuhdekiista:** Yksi artikkeli on MOT:n tekemä selvitys, jossa tutkitaan avun käyttäjän ja avustajan työsuhdekiistaa. Avun käyttäjä ei MOT:n selvityksen mukaan ole kykenevä toimimaan työnantajana, sillä tämä ei osaa kunnolla lukea tai kirjoittaa, mutta on veloitettu olemaan työnantajana. Selvityksessä perehdytään avun käyttäjän ja avustajan välille syntyneeseen työkiistaan, jossa avustaja on haastanut avun käyttäjän oikeuteen laittomasta irtisanomisesta. MOT kertoo selvityksessä paljastaneensa Suomen kuntien pakottavan

taloussäästösyistä kehitysvammaisia ja heidän omaisiaan työnantajiksi omille avustajilleen. MOT:n selvityksessä saatu kommentti johtavalta sosiaalityöntekijältä puolestaan nostaa esille työnantajamallin hyviä puolia sekä sitä, että malli on saanut kiitosta.

- **Resurssipula:** Yhdessä artikkelissa nostetaan esille alan resurssikysymyksiä, matalapalkkaisuutta ja osa-aikaisuutta. Tekstissä reflektoidaan sekä avun käyttäjän että Heta-liiton ja vammaispalvelujen näkökulmaa. Artikkelin mukaan vapaa-ajan toimintaan on helpompi saada avustajia, sillä vapaa-ajalla ja harrastustoiminnassa avustaminen kiinnostaa avustajia enemmän. Tekstissä nousee myös näkökulma yhteisen koulutusvaatimuksen puutteesta sekä alan vääristyneestä mielikuvasta.
- **Vammaispalvelut nuorten elämässä:** Yksi artikkeli käsittelee vammaispalvelujen ja nuorten elämän yhteensopivuutta. Tekstissä nousee esille vammaispalveluiden kankeus nuoren elämäntarpeisiin liittyen sekä nuoren vammaisen yhdenvertaisuuden tila nyky-yhteiskunnassamme. Artikkelissa on haastateltu vammaista nuorta, joka yritti sopeutua opiskelijaelämään omillaan, mutta koki sen liian haastavaksi vammaispalveluiden ja tarpeidensa ristiriitaisuuden vuoksi.
- **Erityisoppilaitokset:** Yhdessä artikkelissa käsitellään erityisoppilaitosten koulutuksia ja aloituspaikkojen määrää. Artikkelin mukaan Suomessa tarvitaan enemmän erityisoppilaitosten aloituspaikkojasillä aloituspaikkoja ei riitä kaikille halukkaille erityisnuorille
- **Henkilökohtainen apu ja vapaa-ajan toiminta:** Kaksi artikkelia sisältävät avun käyttäjien näkökulmia palvelujen ja vapaa-ajan toiminnan saavutettavuuteen. Toisessa kirjoituksessa käsiteltiin sitä, miten yksi avun käyttäjä kokee saavansa apua itselleen tärkeään vapaa-ajan toimintaan eli lempiruuhelujoukkueen pelien seuraamiseen. Toisessa taas nostettiin esille avun käyttäjän vapaa-ajan toiminnan rajoittuneisuutta, eli sitä, miten yhteiskuntamme tilansuunnitteluissa ei oteta tarpeeksi huomioon saavutettavuutta. Näin ollen avun käyttäjä ei pärjää vapaa-

ajan viettämässä itsenäisesti – tilanne olisi hänen kohdallaan toinen, mikäli saavutettavuus otettaisiin paremmin huomioon julkisissa tiloissa.

- **Tietoturva:** Yhdessä artikkelissa nostetaan esille Onni-yrityksen tietoturvamutosta, jossa avustajat näkevät laajasti avun käyttäjän henkilötietoja – myös henkilötunnuksen. Kirjoituksessa nousee esille niin avun käyttäjien kuin avustajien huoli muutoksesta.
- **Ystävyyys:** Kehitysvammaisten lasten ystävyyttä käsitellään yhdessä artikkelissa, jossa korostetaan koulun, kodin ja henkilökohtaisen avustajan tuen tärkeyttä kehitysvammaisten lasten ystävyyssuhteiden syntyä ja mahdollistamisessa.
- **Uudistunut vammaispalvelulaki:** Yksi kirjoitus sisältää toimittajan kirjoituksen uudistuneesta vammaispalvelulaista. Toimittaja kuvailee kantaottavasti prosessia, jonka vammaisen henkilö käy läpi uudelle paikkakunnalle muuttaessaan. Toimittaja esittää näkemyksensä, jossa hänen mielestään vammaispalveluista on nyky-yhteiskunnassa vääristynyt käsitys.
- **Uudistunut henkilökohtaisen avustajan koulutus:** Yksi artikkeleista käsittelee uudistunutta henkilökohtaisen avustajan koulutusta sekä sen muutoksia.
- **Hyvinvointialueen linjaus henkilökohtaisen avustajan työhön:** Kahdessa artikkelissa käsitellään Satakunnan hyvinvointialueen tiukentunutta linjaa koskien henkilökohtaisen avustajan ylityötuntien tekoa ja niiden maksua.
- **Mielenterveys:** Yksi artikkeli käsittelee tapausta, jossa fobian takia rajoittunut henkilö ei pääse ulos ovesta ilman ihmisseuran tuomaa turvan tunnetta, mutta ei kuitenkaan ole oikeutettu henkilökohtaiseen apuun.
- **Nykyteknologia:** Yhdessä artikkelissa kerrotaan nykYTEknologioista, joiden avulla esimerkiksi puhe- ja liikuntakykynsä menettäneet henkilöt voivat kommunikoida, säveltää tai kirjoittaa kirjoja.
- **Työttömyys:** Yhdessä MOT:n käsikirjoituksessa pureudutaan työttömyyden aiheeseen ympärille ja työnhakijoiden arkeen. Kirjoituksessa avataan myös avun käyttäjien työttömyyttä ja arkea.

Loput artikkelit käsittelevät tutkimusaiheeseen liittymättömiä tai epärelevantteja aiheita, kuten muun muassa muutosneuvotteluja, palkkasekaannuksia ja poliitikoista kirjoitettuja aiheita, joissa on mainittu sana avustaja. Artikkelit eivät olleet aikajärjestyksessä ja osa aiheista ei käsitellyt henkilökohtaisen avustajan työtä tai koulutusta millään tasolla. Hakukone etsi artikkeleita sekä sanalla henkilökohtainen että sanalla avustaja, ja tämän vuoksi mediakatselmuksessa oli myös artikkeleita, jotka eivät tutkittavaan aiheeseen liittyneet.

Mediakatselmuksen pohjalta voidaan havaita, että henkilökohtaisen avustajan alan ympärillä käydään paljon keskustelua eri näkökulmista. Katselmuksessa on huomattavissa keskusteluja alan rakenteellisista haasteista, kuten palkkatasosta, työehdoista, palveluiden saatavuudesta, työnantajamallista sekä tasapuolisesta turvallisuudesta. Mediakatselmus on kuitenkin vain suuntaa antava, sillä siinä on tarkastelu vain Ylen toimittajien kirjoituksia. Katselmus antaa kuitenkin opinnäytetyölle mielenkiintoisen tutkimusasetelman tutkittavaan aiheeseen ja toimii osamotivaationa tutkimuksen totutukselle.

1.2 Opinnäytetyötä pohjustava kysely

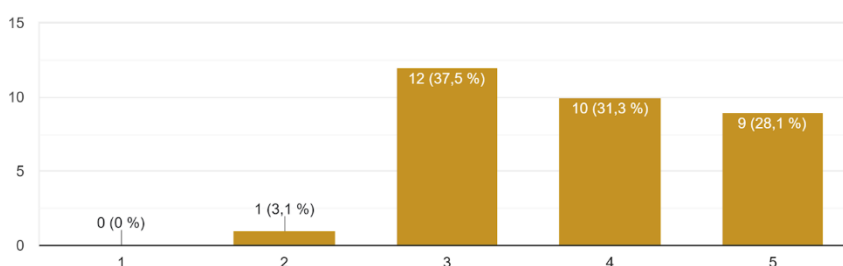
Opinnäytetyön pohjustukseksi toteutettiin kysely henkilökohtaisen avun käyttäjille, jotka toimivat itse avustajiansa työnantajina. Kysely tehtiin Google Forms -alustaa hyödyntäen ja se julkaistiin Henkilökohtaisen avustajan työnantaja -ryhmään Facebookissa, jossa on yhteensä 1500 ryhmän jäsentä. Kysely keräsi 33 vastausta. Kyselyyn vastanneista:

- 59 % on ollut avun käyttäjiä ja toiminut henkilökohtaisen avustajan työnantajana yli kymmenen vuotta.
- 19 % on ollut avun käyttäjiä ja toiminut työnantajana viidestä kymmeneen vuotta.
- 22 % on ollut avun käyttäjiä ja toiminut työnantajana enintään viisi vuotta.

- Enemmistö, eli 38 %, on työnantajuuden aikana työllistännyt yli 15 henkilökohtaista avustajaa.
- 28 % on työnantajuuden aikana työllistännyt yhdestä viiteen avustajaa.
- 19 % on työllistännyt viidestä kymmeneen avustajaa.
- Ja 10–15 avustajaa on työllistännyt 16 % vastaajista.

Kyselyssä kysyttiin myös sitä kuinka hyvin henkilökohtaisen avun käyttäjät kokevat saavansa apua asteikolla yhdestä viiteen niin, että asteikko yksi merkitsee hyvin huonosti ja viisi hyvin paljon. Kysymykseen vastasi 32 henkilöä ja vastaukset jakautuivat seuraavalla tavalla: 38 % vastaajista antoi asteikolla yhdestä viiteen arvosanan kolme, 31 % vastaajista antoi arvosanan neljä, 28 % antoi arvosanan viisi ja 3 % vastaajista arvosanan kaksi. Hyvin huonosti apua ei kyselyn mukaan saa vastaajista kukaan. Vastaukset on havainnollistettu kuvassa 1.

Kuinka hyvin koet saavasi apua asteikolla 1-5? Asteikko 1 merkitsee hyvin huonosti ja 5 hyvin paljon.
32 vastausta

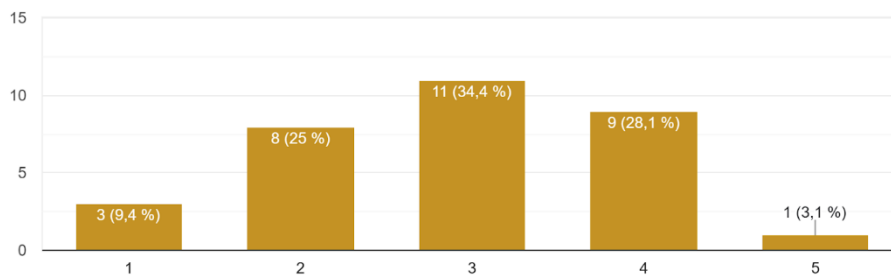

Kuva 1. Henkilökohtaisen avun käyttäjien vastausjakauma asteikolla yhdestä viiteen kysymykseen: ”Kuinka hyvin koet saavasi apua”?

Kyselyssä selvitettiin, kuinka helpoksi vastaajat ovat kokeneet henkilökohtaisen avustajan löytämisen. Vastaajia on pyydetty arvioimaan väittämiä asteikoilla yhdestä viiteen, jossa yksi merkitsee hyvin vaikeaa ja viisi hyvin helppoa. Vastauksia kertyi 32 ja ne jakautuivat niin, että 9 % vastaajista kokivat avustajan löytämisen hyvin vaikeaksi ja 25 % vastaajista kokivat avustajan

löytämisen vaikeaksi. Enemmistö vastaajista, eli 34 %, kokivat löytämisen keskivertoiseksi. Helpoksi avustajan löytämisen kokivat 28 % vastaajista ja hyvin helpoksi kokivat 3 % vastaajista. Vastaukset ovat tarkastettavissa kuvassa 2.

Kuinka helppoa on ollut löytää henkilökohtainen avustaja asteikolla 1-5? Asteikko 1 merkitsee hyvin vaikeaa ja 5 hyvin helppoa.
32 vastausta

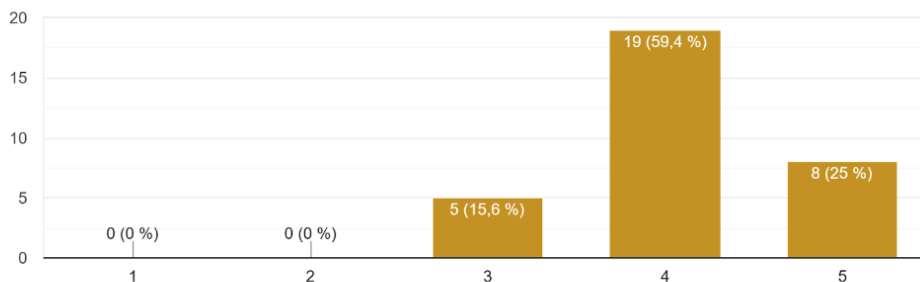

Kuva 2. Henkilökohtaisen avun käyttäjien vastausjakauma asteikolla yhdestä viiteen kysymykseen: ” Kuinka helppoa on ollut löytää henkilökohtainen avustaja”?

Vastaajilta selvitettiin myös heidän kokemuksensa henkilökohtaisen avustajan työn laadusta. Kysymykseen ”Kuinka tyytyväinen olet ollut henkilökohtaisen avustajan työn laatuun asteikolla 1–5?” vastasi 32 henkilöä. Vastaajista 25 % kokivat itsensä hyvin tyytyväiseksi, 59 % eli enemmistö vastaajista kokivat itsensä tyytyväiseksi ja 16 % taas kokivat itsensä keskivertotyytyväiseksi. Vastausjakauma on esitetty kuvassa 3.

Kuinka tyytyväinen olet ollut henkilökohtaisen avustajan työn laatuun asteikolla 1-5? Asteikko 1 merkitsee hyvin tyytymätöntä ja 5 hyvin tyytyväistä.

32 vastausta

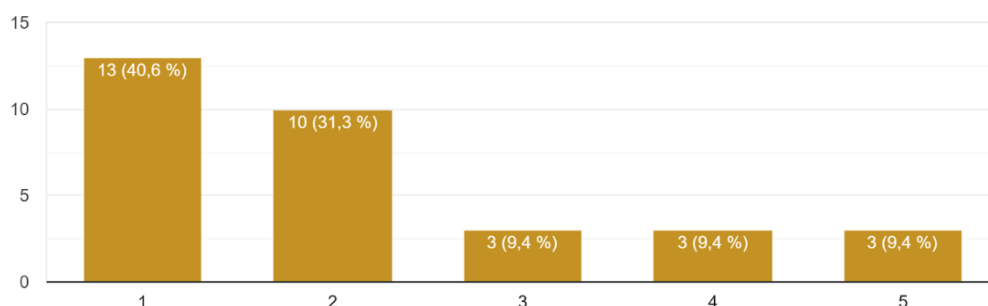

Kuva 3. Henkilökohtaisen avun käyttäjien vastausjakauma asteikolla yhdestä viiteen kysymykseen: ”Kuinka tyytyväinen olet ollut henkilökohtaisen avustajan työn laatuun”?

Lopuksi vastaajilta kysyttiin, kuinka tärkeäksi he kokevat henkilökohtaisen avustajan työhön perehdyttävän koulutuksen. Vastaajia on pyydetty arvioimaan väittämiä asteikoilla yhdestä viiteen, jossa yksi on ei lainkaan tärkeää ja viisi todella tärkeää. Vastaajista yli 70 % eivät kokenut koulutusta tärkeäksi, kun taas keskiarvollisesti tärkeäksi, tärkeäksi ja hyvin tärkeäksi koulutuksen kokivat 9 % vastaajista. Vastausjakauma on havainnollistettu kuvassa 4.

Kuinka tärkeäksi koet, että henkilökohtainen avustaja on käynyt työhön perehdyttävän koulutuksen asteikolla 1-5? Asteikko 1 merkitsee ei tärkeäksi ja 5 hyvin tärkeäksi.

32 vastausta

Kuva 4. Henkilökohtaisen avun käyttäjien vastausjakauma asteikolla yhdestä viiteen kysymykseen: ”Kuinka tärkeäksi koet, että henkilökohtainen avustaja on käynyt työhön perehdyttävän koulutuksen”?

Opinnäytetyötä pohjustava kyselyn tavoitteena oli luoda motivaatiota ja pohjustavaa näkökulmaa tutkimukselle. Kyselyn yhteenvedosta voidaan nähdä, että yli 50 % tähän kyselyyn vastanneista henkilökohtaisen avun käyttäjistä kokevat saavansa hyvin apua ja yli 70 % kokevat olevansa tyytyväisiä saamansa avun laatuun. Sen sijaan henkilökohtaisen avustajan löytämisen helppous on kyselyssä jakanut mielipiteitä: vaikka enemmistö kokee avustajan löytämisen helppouden olevan keskitasoa, kokee isompi osa vastaajista avustajan löytämisen hyvin vaikeaksi tai vaikeaksi kuin hyvin helpoksi tai helpoksi. Kyselyn vastausmäärä jäi kuitenkin Facebook-ryhmän kokoon nähden pieneksi – kyselyn vastausprosentti on 2,2 %. Näin ollen kyselyn tulokset ovat suuntaa antavia, eikä niitä voida pitää vertailukelpoisina tai luotettavina. Kyselyn vastauksia ei voida myöskään käyttää osana tutkimuksen tuloksia.

2 Henkilökohtaisen avustajan koulutustilanne ja verkko-opiskelu

Vammaispalvelulainsäädäntö Suomessa

Vammaispalvelujen sisältöä ja niiden toteuttamista Suomessa säätelee vammaispalvelulaki, jonka tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta sekä tämän osallistamista yhteiskuntaan. Lisäksi laki tukee vammaisen henkilön itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä turvaa henkilön oikeuden hänen tarpeidensa mukaisiin ja laadultaan hyviin erityispalveluihin. Lakiin pohjautuen vammaiselle henkilölle on järjestettävä tarvitsemansa erityispalvelut, mikäli henkilö ei saa tarpeisiinsa riittäviä palveluita sosiaalihuoltolain (1301/2014), terveydenhuoltolain (1326/2010), varhaiskasvatuslain (540/2018), perusopetuslain (628/1998) tai muun lain perusteella. Tämä tarkoittaa sitä, että vammaispalvelut katsotaan lain mukaan erikoispalveluksi, joiden ajankohtaisuus tulee esille silloin, kun edellä mainituilla ensisijaisilla lain mukaisilla palveluilla ei pystytä takaamaan vammaisen henkilön avunsaantia. Laki velvoittaa hyvinvointialuetta järjestämään seuraavat palvelut ja tukitoimet tilanteen niin vaatiessa: valmennus, henkilökohtainen apu, erityinen osallisuuden tuki, tuettu päätöksenteko, vaativa moniammatillinen tuki, asumisen tuki ja lapsen asumisen tuki, esteettömän asumisen tuki, lyhytaikainen huolenpito, päivätoiminta, kehitysvammaisten henkilöiden työtukitoiminta, tuki liikkumisessa, hengityslaitteen varassa olevan henkilön taloudellinen tuki. (Vammaispalvelulaki 675/2023.)

Suomen vammaispalvelulakia (675/2023) sovelletaan henkilöön seuraavin ehdoin:

1. *vamman tai sairauden aiheuttama fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen, sosiaalinen tai aisteihin liittyvä toimintarajoite on pitkäaikainen tai pysyvä;*

2. *vamma tai sairaus yhdessä yhteiskunnassa esiintyvien esteiden kanssa estää osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa; ja*
3. *itsenäisen elämän, osallisuuden tai yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää välttämättä tämän lain mukaisia palveluita.*

Tämän lisäksi Suomessa noudatetaan Yhdistyneiden kansakuntien (YK) vammaissopimusta, joka astui Suomessa voimaan 10. kesäkuuta 2016. YK:n vammaissopimus on historiallisesti merkittävä sopimus, joka velvoittaa vammaisen henkilön ihmisoikeuksien toteuttamista kansainvälisen sopimuksen mukaisesti lakina. YK:n sopimuksessa vammaisuus määritellään ensimmäistä kertaa käsitteenä ja ihmisoikeuksien kohteena on nimenomaan vammaisen henkilö. YK:n vammaissopimuksen noudattaminen velvoittaa Suomen valtiota huolehtimaan vammaisen henkilön oikeuksien toteutumisesta kansallisella tasolla. (Gustafsson 2024.)

Käytännön tasolla vammaispalveluiden toteuttamisesta Suomessa vastaa hyvinvointialueet. Vammaispalveluita tarvitsevan henkilön on siis ensisijaisesti oltava yhteydessä oman paikkakuntansa hyvinvointialueen sosiaalihuoltoon, jossa hänelle tehdään palvelutarpeen ensiarvio - tämä on ensiaskel vammaispalveluprosessissa. Ensiarviossa sosiaalihuollon vammaispalvelun työntekijän on kerättävä riittävä määrä tietoa arvioitavan henkilön tilanteesta ja sen kiireellisyydestä, jonka jälkeen työntekijä ohjeistaa saatujen tietojen perusteella henkilöä seuraaviin toimenpiteisiin. Vammaispalvelulain edellyttämiä erikoispalveluita on haettava oman paikkakuntansa hyvinvointialueen sosiaalihuollosta. Hakemus voidaan panna vireille joko kirjallisella tai suullisella palvelusaamisvaatimuksella. Hakemuksen sosiaalihuoltoon voi tehdä asianomaisen lisäksi myös esimerkiksi viranomaisen, huoltaja, asianomaisen puoliso tai muu asianomaisen edustaja, ja se voi olla muodoltaan suullinen yhteydenotto puhelimitse, kirjallinen hakemus tai muu kirjallinen yhteydenotto taikka esimerkiksi lähete. Myös ensimmäinen yhteydenotto ja ensiarvio voidaan katsoa hakemukseksi, mikäli sen yhteydessä henkilö ilmaisee palvelun tai avun tarpeen.

Vammaispalvelulakiin vedoten, vammaispalveluiden palveluarvio on aloitettava seitsemän arkipäivän sisällä hakemuksen tai yhteydenoton vastaanottamisesta. Palvelutarpeen arvioinnilla pyritään kartoittamaan, mitä palveluja, toimenpiteitä, tukea tai muutoksia asiakkaan tilanne vaatii, jotta henkilö pystyy elämään yhdenvertaisesti yhteiskunnassamme. Arvioinnissa tarkastellaan henkilön elinympäristöä ja arkea. Tavoitteena on tunnistaa tilanteet, joissa hän tarvitsee apua, sekä ne, joissa hän kokee pärjäävänsä itsenäisesti. Tarkastelussa pyritään ymmärtämään henkilön tilanne kokonaisvaltaisesti, tarkastelemalla toimintakyvyn lisäksi myös henkilön elämäntilanne sekä luonnollisesti sen merkitys henkilöön kokonaisuutena. Tässä prosessin vaiheessa otetaan huomioon niin henkilön oma näkemys kuin läheisten ja eri ammattihenkilön näkökulmat tilanteeseen. Palveluprosessiin täytyy sisällyttää vähintään:

- Henkilön tilannekuvaus sekä palvelujen ja tuen kartoitus.
- Sosiaalihuollon ammattilaisen tilanearvio.
- Henkilön näkemys palvelutarpeesta.
- Sekä henkilön että sosiaalihuollon ammattilaisen näkemys tarpeesta omatyöntekijään.

Palvelutarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää myös yksityisten palveluntuottajien apua henkilön tilanneselvityksessä esimerkiksi akuutin tilanteen niin vaatiessa, mutta kokonaisuutena palvelutarvearviointi on viranomaistehtävä. Palvelutarpeen arvioinnin jälkeen vammaispalvelulaki edellyttää palvelusuunnitelmaa, jossa otetaan huomioon:

- Tuen tarvearvio niin henkilön kuin sosiaalihuollon ammattilaisen näkökulmasta.
- Palvelujen ja toimenpiteiden arvio niin henkilön kuin sosiaalihuollon ammattilaisen näkökulmasta.
- Arvio henkilölle nimetyn omatyöntekijän tai muun palveluvastaavan työntekijän näkemyksestä henkilölle välttämättömistä palveluista, niiden kestosta ja alkamisajasta.

- Arvio henkilön ja omatyöntekijän tai muun palveluvastaavan työntekijän tapaamistarpeesta.
- Sekä henkilön että sosiaalihuollon ammattilaisen arvio henkilön kyvyistä ja mahdollisuuksista.
- Selkeät tavoitteet, joita sosiaalihuollon palveluilla pyritään täyttämään.
- Asiakkuuden kestoarvio.
- Yhteistyökartoitus niistä yhteistyötahoista, joiden kesken jaetaan vastuu henkilön avuntarpeen täyttämisestä.
- Prosessiseuranta, jonka avulla seurataan suunnitelman ja tavoitteiden onnistumista sekä mahdollista tarpeiden uudelleenarvioimista.

Vammaispalvelulakiin vedoten, vammaispalveluiden päätös on annettava viimeistään kolme kuukautta hakemuksen tai yhteydenoton vastaanottamisesta. Henkilöllä on myös oikeus vastaanottaa päätös kirjallisessa muodossa. (THL 2024.)

2.1 Henkilökohtaisen avun eri toteutusmuodot

Henkilökohtainen apu määritellään Suomen lain mukaan välttämättömäksi, toisen ihmisen antamaksi avuksi tavanomaisten asioiden hoitamiseksi, johon autettava ei vamman tai sairauden takia ole osittain tai kokonaan kykenevä. Tämän lisäksi henkilökohtaisella avulla mahdollistetaan autettavalle henkilölle itsemääräysoikeudellisempaa ja itsenäisempää elämää. Henkilö on oikeutettu saamaan apua arjen päivittäisissä sekä työhön liittyvissä asioissa, vuorovaikutuksessa, vapaa-ajan toiminnassa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa sekä opiskelussa hänen tarpeidensa mukaisesti vähintään 30 tuntia kuukaudessa, mikäli tätä pienempi tuntimäärä ei kata välttämätöntä avuntarvetta. Tämän lisäksi henkilökohtainen apu voi sisältää itsehoitotoimenpiteitä, joilla varmistetaan henkilön terveyden ylläpito tai pitkäaikaissairauden hoito. Näin ollen on hyvinvointialueen vastuulla järjestää tarvittaessa sekä henkilölle että avustajalle näiden itsehoitotoimenpiteiden edellyttämä ohjaus.

Henkilö voi saada henkilökohtaista avun palvelua muutaman eri palveluntuottamistavan kautta:

- **Työnantajamalli:** Tämä tarkoittaa suoraa työsuhdetta avun käyttäjän ja henkilökohtaisen avustajan välillä. Avun käyttäjä palkkaa avustajan työsopimuslain (55/2001) mukaisesti työntekijäksi ja hyvinvointialue korvaa avustajan palkkakustannukset avun käyttäjälle. Jotta tämä malli voidaan toteuttaa, avun käyttäjän on kyettävä vastaamaan vaadittuihin työnantajavelvollisuuksiin sekä antaa kirjallisen suostumuksen työnantajana toimimiseen omaan palvelusuunnitelmaansa. On hyvinvointialueen vastuulla tarjota avun käyttäjälle tukea ja neuvontaa työnantajana toimimisesta ja korvata kohtuullinen avustajan palkka sekä muut lakisääteiset maksut, kulut ja korvaukset, jotka muodostuvat työnantajana olemisesta. (Vammaispalvelulaki 675/2023.)
- **Palveluseteli:** Mikäli avun käyttäjä ei halua tai ei kykene olemaan työnantajana henkilökohtaiselle avustajalle, on hyvinvointialueen vastuulla tarjota avun käyttäjälle palveluseteli. Palveluseteli on maksuton palvelu, eikä siitä saa periä omavastuuosuutta. Palvelusetelin arvon määrittää hyvinvointialue ja sen on oltava sen suurin, että avun käyttäjä kykenee hankkimaan sillä tarvitsemansa avun. Palvelusetelin arvon on siis oltava kohtuullinen. Avun käyttäjä voi hankkia palvelusetelillä apua niiltä yksityisiltä sosiaalipalveluiden tuottajilta, jotka hyvinvointialue on hyväksynyt. Hyvinvointialue täten määrittää palveluntuottajille hyväksymiskriteerit palvelusetelin sääntökirjaan, jonka perusteella yksityinen palveluntuottaja voi hakea palvelusetelin toimintalupaa. Palvelusetelimallissa sopimuksen osapuolina ovat siis avun käyttäjä eli asiakas sekä palveluntuottaja, tällä tarkoittaen sitä, että hyvinvointialue ei toimi sopimuksen osapuolena. On kuitenkin hyvinvointialueen vastuulla tarjota neuvontaa ja apua palvelusetelimallin käyttöön.
- **Muut keinot:** Mikäli avun käyttäjä ei halua käyttää työnantaja- tai palvelusetelimallia avun saamiseksi, on hyvinvointialueen vastuulla

järjestää apu muun keinon kautta. Työnantaja- ja palvelusetelimallin lisäksi hyvinvointialue voi toteuttaa avun ostopalveluna, jossa hyvinvointialue ostaa palvelua joko toiselta julkiselta palveluntuottajalta tai yritykseltä. Näiden lisäksi on myös mahdollista, että hyvinvointialue käyttää omia resurssejaan ja tuottaa palvelun itse oman toimintansa kautta. (THL 2024.)

2.2 Henkilökohtaisen avustajan koulutus Suomessa

Opetushallitus suoritti vuonna 2021 henkilökohtaisen avustajan tutkintoon tutkintouudistuksen, jonka perusteella kyseinen tutkinto on siirretty osaksi vammaisalan ammattitutkintoa, kun tätä ennen avustajakoulutus oli osa kiinteistö- ja puhtausalan ammattitutkintoa. (Opetushallitus, 2021.)

Henkilökohtaisen avustajan koulutus on laajuudeltaan 150 osaamispistettä ja suoritus aika vaihtelee koulutuksista yhdestä vuodesta kahteen. Kyseessä on ammattitutkinto ja valmistuessaan tutkintonimike on henkilökohtainen avustaja tai kehitysvamma-alan ohjaaja. Tutkintoa voi opiskella ainakin seuraavissa maakunnissa: Uusimaa, Varsinais-Suomi, Kanta-Häme, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Karjala, Keski-Suomi, Pohjanmaa, Keski- Pohjanmaa sekä Pohjois-Pohjanmaa. Tutkintotapa vaihtelee riippuen oppilaitoksesta ja vaihtoehtoisia opiskelutapoja ovat lähiopetus, monimuoto-opiskelu, verkko-opiskelu, oppisopimus, etäopetus ja itsenäinen opiskelu. Tutkintomaksu vaihtelee oppilaitosten välistä maksuttomasta opintolinjasta maksulliseen. Suurin opintomaksu oli Keski-Pohjanmaan ammattiopistolla, jossa koulutus kesti yhden vuoden ja oli 850 € hintainen. (Opintopolku 2024.)

Opintokokonaisuuden kuvauksessa Opintopolku.fi-palvelussa on kerrottu koulutuksesta muun muassa seuraavaa: henkilökohtaisen avun osaamisalan opintokokonaisuuden suorittanut henkilö pystyy toimimaan avustajana asiakkaalle, joka tarvitsee apua sairautensa tai vammaisuutensa takia. Henkilö osaa toimia tilanteissa, joissa asiakas tarvitsee apua päivittäisissä toimissa, työssä, harrastuksissa, opiskelussa sosiaalisen vuorovaikutuksen

ylläpitämisessä sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Henkilö ymmärtää asiakkaan itsemääräämisoikeuden ja toimii kunnioittaen sitä. Lisäksi hän osaa toimia asiakkaan tarpeiden, ohjeiden ja toiveiden mukaisesti kunnioittaen asiakkaan omia valintoja. Riippuen henkilön erikoistumisvalinnoista hän osaa myös käyttää puhetta korvaavia kommunikaatiomenetelmiä, selkokieltä sekä osaa tukea vammaisen henkilön arjen vuorovaikutusta ja kommunikointia.

Henkilökohtaisen ammattitutkinnon lisäksi Suomessa on mahdollista kouluttautua eri opistoissa ja ammattikouluissa myös hoiva-avustajaksi. Tämä tutkinto eroaa henkilökohtaisen avustajan tutkinnosta siten, että hoiva-avustajan tutkinto on vain osa tutkintoa, täten se katsotaan ikään kuin lisäkoulutukseksi. Koulutus on laajuudeltaan 25–35 opintopistettä, se kestää noin vuoden ja on suurimmassa osassa oppilaitoksia maksuton. Hoiva-avustajaksi voi kouluttautua ainakin seuraavissa maakunnissa: Uusimaa, Kanta-Häme ja Päijät-Häme. Koulutuksen käynyt opiskelija osaa muun muassa työskennellä alan määräysten ja säädösten mukaisesti, ymmärtää ammattietiikan ja arvot, osaa käyttää alan työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja, ymmärtää vuorovaikutuksen ja ohjauksen tärkeyden ja osaa huolehtia asiakkaan turvallisuudesta, terveydestä sekä hyvinvoinnista. (Opintopolku 2024.)

2.3 Järjestöjen ja liittojen tarjoama sisältö

Myös monet liitot ja yhdistykset tarjoavat hyvin monipuolisesti tietoa ja kouluttautumismahdollisuuksia henkilökohtaisen avustajan työhön. Näitä ovat esimerkiksi maksuttomat webinaarit ja ilmaiseksi ladattavat oppaat ja muutaman illan intensiivikoulutukset alan eri osa-alueista. Esimerkiksi Lounais-Suomen avustajakeskuksen verkkosivujen mukaan avustajakeskus tarjoaa monipuolisesti maksuttomia suomenkielisiä koulutuksia ja kursseja kaikille kiinnostuneille. Kurssitarjonnassa on esimerkiksi 4–5 päivän avustajakurssi, jossa perehdytään monipuolisesti eri vamma- ja sairausryhmiin asiantuntijaluentojen avulla ja harjoitellaan käytännön harjoitusten kautta avustustehtäviä. Tarjonnasta löytyy myös yhden päivän avustaja- ja uintiavustajastarttikoulutus, jossa yhteen koulutuspäivään on tiivistetty

oleelliset asiat avustajakeskuksen toiminnasta sekä avustajan roolista. Sekä avustajakurssi että starttikoulutukset ovat läsnäkoulutuksia. Lisäksi avustajakeskus kertoo verkkosivuilla tarjoavansa verkkokoulutuksena työnantajamallilla toimiville avun käyttäjille työsuhdekoulutuksia, joissa perehdytään työsuhdelainsäädäntöön ja työnantajana toimimisen kulmakiviin sekä avustajainfoja avustajan palkkatyöstä kiinnostuneille henkilöille. Lounais-Suomen avustajakeskuksella on verkkosivujen perusteella olemassa käyttäjätunnuksilla toimiva verkkoportaali, johon pääsee koulutuksiin ilmoittautunut henkilö. Verkkosivuilla kuitenkin sanotaan, että itse koulutukset järjestetään Teams-palvelun avulla. (Lounais-Suomen Avustajakeskus 2024.)

Invalidiliiton verkkosivuilla puolestaan löytyy kattavasti oppaita, opetusvideoita sekä webinaareja muun muassa liikkumisen apuvälineistä, kuten esimerkiksi manuaali- ja sähköpyörätuoleista, rollaattorista sekä sähköskoottereista ja näiden käytöstä. Verkkosivuilta löytyy hyvin monipuolisesti tietoa muun muassa pyörätuolin käsittelystä ja huollosta, pyörätuolin kanssa liikkumisesta eri ympäristössä sekä pyörätuolin käyttäjän liikkumisen avustamisesta. Materiaaleja on kattavasti eri muodossa, kuten esimerkiksi opastettuina videoina, luentomaisina webinaareina, PDF-tekstioppaina sekä kuvakollaaseina ja opaskuvina. Lisäksi verkkosivuilla on linkitys Tuki- ja liikuntaelinliiton Tule avuksi! -podcastiin, jossa alan asiantuntijat käsittelevät auttamiseen liittyviä ajankohtaisia aiheita, kuten esimerkiksi avun käyttäjän apuvälinekammaa. (Invalidiliitto 2024.)

Myös Näkövammaisten liitto tarjoaa opastusvideoita, oppaita ja tietopaketteja näkövammaisten kohtaamiseen ja opastamiseen. Näkövammaisten liitto tarjoaa kattavasti tietoa esimerkiksi näkövammaisen saavutettavaan kohtaamiseen ja turvalliseen opastamiseen portaissa, kapeissa paikoissa, kulkuneuvoissa, luonnossa. (Näkövammaisten liitto 2024.)

2.4 Verkko-opiskelu

Teknologian hyödyntäminen oppimisen ja koulutuksen kehittämisessä on yleistynyt maailmanlaajuisesti. Jo vuonna 2018 arvioitiin, että vuoteen 2023 mennessä verkkokoulutuksen markkina ylittää 65,41 miljardin Yhdysvaltain dollarin markkina-arvon ja sen oletettu kasvu ylittäisi 7 % kumulatiivisen kasvuvauhdin. (Ritanjali ym. 2018.) Erään suomalaisen tutkimuksen mukaan vuonna 2018 verkkokoulutuksen kautta osaamista oli kehittänyt 55 % suomalaisista palkansaajista ja ylempien toimihenkilöiden luokassa osuus oli jopa 69 % (Kalakoski ym. 2021).

Älylaitteiden, kuten tietokoneiden, älypuhelimien ja tablettien avulla verkkokoulutuksen opetusmateriaaliin pääsee yhä helpommin käsiksi. Perinteisessä koulutuksessa opetusmateriaali on sidottu tiettyyn aikaan ja sen saavutettavuus on rajoitettu harvoille, sillä yhteistyö ja vuorovaikutus on keskitetty samassa luokahuoneessa oleviin opiskelijoihin. Itseohjautuvassa verkko-opiskelussa, kuten esimerkiksi massiivisissa avoimissa verkkokoulutuksissa opiskelijoilla on puolestaan rajaton pääsy valtavaan määrään eri oppimateriaalia. Nämä kurssit sisältävät esimerkiksi teksti-, kuva-, ääni- ja videomateriaaleja. Tämä mahdollistaa opiskelun riippumatta maantieteellisestä sijainnista. Verkko-opiskelu itsessään on siis ikään kuin lopputulos teknologian kehittymisestä ja integroitumisesta osaksi perinteisiä koulutusjärjestelmiä, jota vauhditti maailmanlaajuinen koronaviruspandemia. (Al-Fraihat ym. 2020.) Maailmanlaajuisesti 99 % oppilaitoksista on ottanut käyttöön jonkin digitaalisen verkkokoulutusjärjestelmän, ja 85 % oppilaitoksista käyttävät ottamaansa järjestelmää aktiivisesti osana koulutuskokonaisuuttaan (Dahlström ym. 2014).

Verkko-opiskelu voidaan jakaa pääpiirteittäin kolmeen eri opetusmenetelmään:

1. Synkroninen verkko-opiskelu, jossa opettaja ja opiskelija kokoontuvat reaaliaikaisesti videoyhteyden kautta.
2. Asynkroninen verkko-opiskelu, jossa opetettava materiaali on toteutettu etukäteen ja opiskelija perehtyy siihen itsenäisesti.

3. Käänteinen verkko-opiskelu tai monimuotoinen verkko-opiskelu, jossa yhdistetään synkronisen sekä asynkronisen menetelmien piirteitä. (Zhu ym. 2022.)

Edellä mainituista menetelmistä käänteistä verkko-opiskelumenetelmää pidetään mielenkiintoisena vaihtoehtona, sillä yhdistämällä kahta menetelmää se tarjoaa mahdollisuuden hyödyntää sitoutumista edistäviä elementtejä, kuten esimerkiksi välitöntä palautteenantoa, ryhmäkeskusteluja, esityksiä sekä oppimista edistäviä harjoittelutehtäviä. Opiskelijat voivat tutustua materiaaliin ja opiskella omassa tahdissaan ennen ennalta sovittua videoyhteystapaamista, mikä kasvattaa opiskelijan itsenäisyyden tunnetta. Tapaamisessa puolestaan opettaja pystyy keskittymään ryhmän vuorovaikutuksen ja hyödyntämään eri oppimisaktiviteetteja. Tämä menetelmä on tutkimusten mukaan havaittu mielenkiintoiseksi siksi, koska sen on havaittu lisäävän opiskelijoiden motivaatiota ja vuorovaikutusta opettajan kanssa, mikä taas edistää oppimisen tehokkuutta. Näiden menetelmien keskeisin ero keskittyy nimenomaan opiskelijan tuntemukseen ja rooliin. Käänteinen menetelmä ei pelkästään kasvata opiskelijan itsenäisyyttä, vaan muuttaa myös opiskelijan roolia passiivisesta oppijasta aktiiviseen. (Caviglia-Harris 2016.)

Asynkronisessa menetelmässä opiskelijan roolina on toimia tiedon vastaanottajana passiivisesti kuunnellen ja tarkkaillen, kun taas käänteisessä menetelmässä opiskelija pääsee vuorovaikutustilanteisiin niin opettajan kuin koko muun ryhmän kanssa ja osallistumaan aktiivisesti eri harjoitustehtäviin. Tämän uskotaan olevan yksi avaintekijöistä käänteisen verkko-opiskelun motivaation, sitoutumisen, tiedon säilyttämisen sekä oppimistulosten laadun parantumiseen. Viimeaikaisten tutkimustuloksien perusteella käänteinen verkko-opiskelu voi myös lisätä opitun tiedon säilymistä nimenomaan menetelmän vuorovaikutuksellisuuden ja motivaation sekä sitoutumisen kasvamisen kautta. (Zhu ym. 2022.)

Yleisesti opetuksella tavoitellaan sitä, että opittu tieto siirtyy lyhytaikaisesta muistista pitkäaikaiseen muistiin. Tutkimukset ovat osoittaneet opetustavan olevan erityisen merkittävä vaikutustekijä tiedon säilymisessä sekä opinnoissa suoriutumisessa. Perinteisessä luento-opetuksessa pyritään antamaan hyvin laaja määrä tietoa rajatun ajan sisällä. Tämä johtaa siihen, että vain hyvin rajallinen osa kuullusta tiedosta siirtyy todellisuudessa pitkäaikaiseen muistiin. On todettu, että lyhytaikainen tiedon säilyminen (noin kolme kuukautta) on huomattavasti korkeampaa perinteisessä opetusmuodossa verrattuna käänteiseen verkko-opiskelumenetelmään, kun puolestaan pitkäaikaisen tiedon säilyminen (noin 12 kuukautta) on huomattavasti suurempi käänteisessä verkko-opiskelumenetelmässä. (Shatto ym. 2017.)

Voimakkaan digitalisaation ja jatkuvasti kehittyvän teknologian takia ei ole yksiselitteistä verkkokoulutuksen määritelmää. Eräät tutkijat ovat määrittäneet verkkokoulutuksen järjestelmäksi, johon voi integroida laajasti eri opetusaineistoja, kuten esimerkiksi ääni-, video- ja tekstimuotoista materiaalia, ja jonka aineistoja voidaan välittää eteenpäin eri kanavia pitkin, kuten esimerkiksi sähköpostin, live-chat-kanavien, verkkokeskusteluiden sekä foorumien kautta. Toiset tutkijat taas puolestaan kertovat verkkokoulutuksen määritelmän viittaavan nimenomaan teknologian ympärille: verkkokoulutus tarkoittaa sitä, kun teknologia puuttuu perinteiseen koulutusjärjestelmään. Koska teknologia on tullut niin vahvaksi osaksi nykypäivän koulutusjärjestelmiä, on tärkeää osata arvioida verkkokoulutusjärjestelmiä ja ymmärtää niiden suoriutumista, jotta järjestelmät tarjoaisivat onnistuneen käyttökokemuksen niiden käyttäjille. Verkkokoulutusjärjestelmien suurimpia haasteita ovatkin käyttäjien pitäminen järjestelmien parissa. Huolimatta siitä, että verkko-opetuksessa on lukuisia etuja, kuten esimerkiksi opetuksen ja koulutuksen saatavuus, oppimisen laadun parantaminen sekä erinomainen kustannustehokkuus, opetuksen keskeyttämisprosentti on kuitenkin todettu olevan haastavan korkea. (Al-Fraihat 2020; Ritanjali ym. 2018.)

2.5 Pelillistäminen verkko-opiskelussa

Teknologian vaikutus pedagogiikkaan on mahdollistanut myös digitaalisten pelien hyödyntämisen osana oppimiskokemusta, ja digitaalisten pelien hyödyntämistä koulutusprosesseissa kutsutaankin digitaaliseen peliin perustuvaksi oppimiseksi (eng. Digital Game Based Learning). Digitaaliseen peliin perustuvassa oppimisessä hyödynnetään kolmea pelisuunnittelun avainelementtiä, jotka ovat haasteellisuuden, reaktion ja palauteen luominen. Näiden elementtien mahdollistamiseksi hyödynnetään pelisuunnittelun perusrakenteita, joita ovat muun muassa säännöt, tavoitteet, kilpailu, ongelmanratkaisu, vuorovaikutus, tarina, lopputulos ja voittaminen. Interaktiivinen ja dynaaminen oppiminen on riippuvainen siitä, kuinka laadukkaita ovat pelisuunnittelussa käytettävät ominaisuudet sekä elementit. Mikäli koulutuskokonaisuudessa käytetään vain tiettyjä pelielementtejä tai peliominaisuuksia, puhutaan pelillistämisestä digitaaliseen peliin perustuvan oppimisen sijaan. (Delyannis 2023.)

Pelillistäminen on tunnistettu olevan yksi lupaavimmista verkkokoulutuksen koulutustrendeistä, sillä pelillistämiselementtien uskotaan edistävän oppimista kokonaisvaltaisesti. Pelillistäminen terminä viittaa digitaalisessa pelisuunnittelussa käytettävien elementtien hyödyntämistä oppimisen yhteydessä edistääkseen oppijan motivaatiota, sitoutumista ja oppimistulosta. Pelillistämisen elementit kannustavat oppijaa interaktiiviseen oppimiseen ja niiden tarkoituksena on auttaa opiskelijaa oppimaan houkuttelevalla ja ainutlaatuisella tavalla. (Bouchrika ym. 2019.)

Pelillistämisen avulla opiskelijassa tapahtuu kolme käyttäytymisasenteen muutosta: motivaation, sitoutumisen ja tyytyväisyyden muutos. Kun tekemisen motivaattorina on esimerkiksi tietyn tuloksen saavuttaminen, puhutaan ulkoisesta motivaatiosta. Jos jokin on puolestaan miellyttävää tai mielenkiintoista, puhutaan sisäisestä motivaatiosta, joka linkittyy yleensä kolmeen osatekijään: itseluottamukseen, osaamiseen ja vuorovaikutukseen. Motivaatiota stimuloivia tekijöitä ovat muun muassa kilpailu, tavoitteet, haasteet,

mielikuvitus, yhteistyö, palkinto tai onnistumisen tunnustus. Pelien aiheuttama leikkisyyden tunne vaikuttaa positiivisesti koettuun tyytyväisyyteen ja kilpailun tunne luo sosiaalista vaikutusta, mikä puolestaan edistää oppimisen tuloksia. (Santos-Villalba ym. 2020.)

2.5.1 7GOALS-viitekehys

Pelillistämisen positiiviseen vaikutuksen maksimoimiseksi Renata ym. (2021) ovat kehittäneet 7GOALS (eng. Gamification Oriented Active Learning Steps) -viitekehysten, joka auttaa pelillistämisen elementtejä hyödyntäviä tahoja ymmärtämään pelillistämisen keskeiset vaiheet, vaiheiden järjestyksen sekä niiden vuorovaikutukset ja hyödyntämään näitä pelin suunnittelussa. Viitekehysten seitsemän vaihetta muodostuvat seuraavista kohdista:

- **Ensimmäinen vaihe on pelillistämisen käyttäjäkeskeisyys ja yksilölliset oppimiskokemukset.** Nämä ovat keskeisiä ominaisuuksia verkkokoulutuksessa, sillä ne mahdollistavat oppimiskokemuksen kokonaisvaltaisen saavutettavuuden. Koulutuksen tulee keskittyä yksilöön ja tämän kognitiivisiin ja sosioemotionaalisiin piirteisiin, eikä esimerkiksi teknologiaan. Pelillistämisen pitää ottaa huomioon ja tunnistaa pelaajan eri ominaisuudet sekä tarpeet, jotta oppimisteknologiasta olisi hyötyä pelaajan kehityksessä. Tämä tarkoittaa sitä, että pelillistämisen suunnittelussa on otettava huomioon eri saavutettavuusnäkökulmat sekä suunnitella elementit käyttäjäkeskeisyyttä priorisoiden. Pelillistämiselementtejä suunnitellessa on hyvä ottaa huomioon myös personoinnin vaikutukset. Kun pelaajaprofiili analysoidaan heti pelillistämisen alussa, voidaan tarjota räätälöityä sisältöä jokaiselle käyttäjälle heidän oppimispolkunsa mukaisesti.
1. **Toinen vaihe on pelielementtien haasteellisuus ja selkeä tehtävänanto.** Jotta voidaan ylläpitää pelaajan motivaatiota,

pelillistämisen elementit tulee haastaa pelaajaa. Elementeissä täytyy siis olla sopiva määrä vaikeutta ja monimutkaisuutta, jotta pelaaja kokee haastavat elementit kiehtovina ja on tarpeeksi motivoitunut ratkaisemaan ne saavuttaakseen pelin asettamat tavoitteet. Pelielementtien haastavuustason asteittainen kasvattaminen kehittää pelaajien osaamistasoa. Haastavuustaso on aloitettava ensin matalalta tasolta ja on varmistettava, että tehtävä sekä sen säännöt ovat selitetty selkeästi ja ymmärrettävästi ennen pelielementin alkua. Haasteista ei saa tehdä liian monimutkaisia ja sellaisia, että ne aiheuttavat kyllästymistä tai ahdistusta.

2. **Kolmanneksi vaiheeksi on tunnistettu pelin konteksti, eli kertomus ja mielikuvituksellisuus.** Pelin konteksti koostuu useasta elementeistä, jotka ilmenevät grafiikoiden, musiikkien, hahmojen, tapahtumien, ympäristön sekä eri aikaulottuvuuksien kautta. Vahva tarinankerronta, jossa on erilaisia juonia, tapahtumia, jännittäviä juonenkäänteitä sekä mielenkiintoisia hahmoja voivat edistää oppimistuloksia. Lisäksi, mikäli pelaaja uppoutuu tarinaan oman mielikuvituksen kautta, kasvaa hänen motivaatiotasonsa tehtäviä kohtaan ja täten oppimistulokset paranevat. Pelin konteksti täytyy kuitenkin olla harkitusti valittu etenkin kohderyhmän näkökulmasta, jotta se herättäisi kiinnostusta ja motivaatiota oikeassa kohdeyleisössä.
- **Neljäs vaihe on pelin toistuvat silmukat sekä epäonnistumisen mahdollisuus.** Tuottava negatiivisuus tarkoittaa sitä, kun pelaaja yrittää, epäonnistuu, kehittää ja parantaa osaamistaan ja yrittää uudelleen opitulla osaamisella (Gauthier ym. 2018). Tätä ilmiötä hyödynnetään pelillistämässä toistuvien silmukoiden myötä, kun pelaaja yrittää ylittää haasteen nykyisellä tiedolla ja epäonnistuu, mutta tietotaitoaan kehittämällä ja yrittämällä uudestaan pelaaja onnistuukin ja pääsee positiiviseen lopputulokseen. Pettymys ja ärsytys on olennainen tunne motivaation, sitoutumisen ja oppimisen kannalta. Epäonnistuminen on

siis käytännössä välttämätöntä, jotta voitto tai kehitys pelissä voi tuottaa tyytyväisyyden tunnetta. Tehtävien järjestys ja haastavuus on kuitenkin suunniteltava huolellisesti oikeaan järjestykseen, sillä mikäli epäonnistuminen muuttuu pettymykseksi voi se vaikuttaa sitoutumiseen ja motivaatioon.

3. **Viides vaihe käsittelee sosiaalista sitoutumista ja kilpailuhengen muodostamista.** Kilpailu elementtinä on hyvin keskeinen ja paljon käytetty eri koulutusmuodoissa suorituskyvyn ja osaamisen edistämiseksi. Se kehittää pelaajassa muun muassa kunnianhimoista asennetta ja voittamisen halua, joka puolestaan edistää pelaajan oppimistuloksia sekä motivaatiota paremman suorituksen saavuttamiseksi. Lisäksi sosiaalinen sitoutuminen voi stimuloida oppimista, sillä esimerkiksi tulostaulut, jotka sisältävät pelaajien nimiä, lempinimiä tai vaikkapa avatareja voivat toimia paremman motivaation ja suuremman kilpailuhengen lähteenä. Monet haluavat saada tunnustuksen onnistumisesta julkisesti ja tämä vertailu kanssapelaajiin edesauttaa pelaajan sitoutumista peliin, sillä sosiaalinen onnistumisen tunnustus voi herättää muun muassa itsevarmuuden, ylpeyden ja tyytyväisyyden tunnetta. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon kilpailun ylikorostamisen mahdollisuus, mikä voi toimia negatiivisena tekijänä pelaajille, jotka kehittävät kilpailulle pakkomielleisen tunteen näin menettäen keskittymisen oppimiseen.
4. **Kuudennessa vaiheessa on otettava huomioon tuki ja palaute.** Positiivisen oppimiskokemuksen saavuttamiseksi on oleellista antaa pelaajalle palautetta ja tukea, jotta pelaaja ei tuntisi itseään hämmentyneeksi. Tämä antaa pelaajalle mahdollisuuden seurata omaa edistymistään, sillä mitä henkilökohtaisempaa palautetta fasilitaattori tai ohjaaja tarjoaa pelaajalle pelin aikana, sitä enemmän se edistää pelaajan onnistumista ja kehittymistä. Monet pelaajat suosivat välitöntä, yksilöllistä ja jatkuvaa palautetta ja kokevat sen kehittävän heidän sitoutumistansa

ja ymmärrystä. Pelin suunnittelussa voi ottaa käyttöön esimerkiksi tasojen kautta tulevaa palautetta, missä pelin haasteellisuuden lisääntyessä myös tuen sekä palautteen määrä lisääntyy. Myös digitaalinen dialogi on hyvä vaihtoehto palautteenannolle, sillä tämä on ei-rankaiseva tapa selventää pelaajalle, miksi jokin hänen vastauksistaan tai valinnoistaan ei ollut paras mahdollinen tai jopa virheellinen.

- **Viimeinen vaihe käsittelee palkitsemista ja onnistumisen tunnustusta.** Pelaajan voittoa on hyvä tunnustaa palkkio- ja pisteytysjärjestysysteemillä, jotta pelaaja olisi motivoituneempi ja halukkaampi voittamaan. Pelaajan menestys on tunnustettava välittömästi esimerkiksi virtuaalisilla tulostauluilla, animaatioilla, merkeillä tai muilla palkinnoilla. Tämän vaiheen tärkeimmät hyödyt ovat vahvistaa sitoutumisen, motivaation, tyytyväisyyden ja osallistumisen tunnetta. Palkitseminen ja onnistumisen tunnustus voivat myös stimuloida sosiaalista vertailua, jossa pelaajat vertailevat omaa suoritustaan muiden suorituksiin, etenkin jos suoritusta ja siitä saatua palkintoa tai tunnustusta voi jakaa esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Paras oppimistulos saavutetaan, kun pelaajalla on sisäinen ja ulkoinen motivaatio tasapainossa palkkiosysteemin ja oman oppimistavoitteiden näkökulmasta.

Näiden vaiheiden lisäksi on oleellista ottaa huomioon myös pelillistämisen merkityksellisyys. Tämä korostuu etenkin palkitsemisen yhteydessä, sillä palkitseminen yksinään tai ilman muiden elementtien vahvaa yhteisvaikutusta luo vaaran pelkän ulkoisen motivaation kasvamiseen, joka puolestaan heikentää opiskelijan sitoutumista. Merkityksellisyydellä luodaan jokaiselle mahdollisuus täyttää heidän tarpeensa ja kiinnostuksensa. Sillä yhdistetään koulutussisältö osaksi ihmisen arkipäiväisiä kokemuksia ja annetaan osallistumisen sekä kokemuksen mahdollisuus. (Delyannis, 2023.)

2.5.2 Moodlen pelillistämiskokeilu ja sen tulokset

Poondei ym. tarkastelevat vuonna 2019 julkaistussa tutkimuksessa Moodle-alustan pelillistämisen elementtejä ja niiden vaikutusta opiskelijoiden tyytyväisyyteen ja oppimistulokseen. Moodle on laajasti käytetty, avoimen lähdekoodin verkkokoulutusjärjestelmä, jonka avulla monet oppilaitokset toteuttavat opintokokonaisuuksia ja kursseja. Moodlen avulla voidaan toteuttaa sekä asynkronisia että läsnäoloa vaativia opintokokonaisuuksia, sillä alusta voi toimia joko aineistopankkina ja suoritusten palautusjärjestelmänä että täysin verkossa suoritettavana opintokokonaisuutena.

Tutkimuksessa tarkasteltiin 104 ensimmäisen vuoden yliopisto-opiskelijan joukkoa, jotka osallistuivat 3 opintopisteen laajuiselle ja 16 viikkoa kestäväälle tietolukutaidon kurssille. Tutkimuksessa opiskelijoille kehitettiin tietolukutaidon verkkokurssi Moodlen pelillistämisen elementtejä hyödyntäen ja tutkittiin näiden vaikutusta opiskelijoihin. Verkkokoulutus muodostui lukutehtävistä, tietovisoista ja taitoa arvioitavista kokeista sekä pelillistämisen elementeistä, kuten pistetaulukoista, palkintomerkeistä, tasoista ja kokemuspisteistä. Opiskelijoille annettiin vapaus tutustua kurssin sisältöön haluamassaan järjestyksessä, mutta osion suorittaminen edellytti lukumateriaaliin tutustumista ja kokeen tai tietovisan suorittamista. Tutkimuksessa hyödynnettiin viittä pelielementtiä, jotka olivat:

- Edistymisjana, jonka avulla opiskelija saa välitöntä palautetta edistymisestään ja näkee välimatkansa seuraavaan tasoon.
- Pistetaulukko, jossa visualisoidaan opiskelijan edistymisen sijoitus suhteessa muihin.
- Palkintomerkit, joita opiskelija saa suorittaessaan tehtäviä. Lisäksi myös aktiivisesta foorumiosallistumisesta, erinomaisten kysymysten esittämisestä sekä ahkerasta työskentelystä palkittiin.
- Kokemuspisteet, joita opiskelija keräsi eri kurssiaktiiviteeteistä, kuten esimerkiksi kokeiden, tietovisojen ja lukutehtävien suorittamisesta sekä

aktiivisuudesta. Eri toiminnoista opiskelija saa eri määrän kokemuspisteitä, suhteessa siihen, kuinka vaativa toiminto on.

- Tasot, joita kurssissa oli 20. Tason määrittämisessä hyödynnettiin eksponentiaalista algoritmia, joka pohjautui opiskelijan kokemuspisteisiin.

Tutkimuksessa havaittiin kaksi asiaa:

- Ensinnäkin verkkokurssille osallistuneet opiskelijat olivat erittäin tyytyväisiä opintokokonaisuuteen sekä kurssin pelillistämisstrategiaan. Tyytyväisyyden keskiarvoksi mitattiin 4,09 asteikolla yhdestä viiteen.
- Toiseksi tutkimuksessa selvisi, että opiskelijat arvioivat oman sitoutumisen itsearvioinnin kautta korkeaksi, asteikolla yhdestä viiteen mitattu sitoutumisaste oli 4,08.

Lisäksi Moodlen aktiivisuusdataa tutkiessa paljastui, että keskiarvollisesti kurssille osallistuneiden opiskelijoiden toimintojen määrä kurssialustalla oli 529,81 toimintoa tarkasteluperiodin aikana, mikä tarkoittaa keskiarvollisesti 4,73 toimintoa päivässä. Tutkijoiden mukaan tämä puoltaa lopputulosta pelillistämisen positiivisesta vaikutuksesta opiskelijoiden tyytyväisyyteen ja sitoutuneisuuteen. (Poondeij ym. 2019.)

2.6 Videoiden käyttö verkko-opiskelussa

Video-opetussisällöissä hyödynnetään äänen, visuaalisuuden, tekstien, kuvien ja liikkuvan kuvan elementtejä. Videoiden hyödyntäminen verkkokoulutuksissa on tehokasta, sillä sen avulla voidaan välittää samanaikaisesti niin auditivista kuin visuaalista tietoa opiskelijoille. Lisäksi video-opetussisällöt mahdollistavat opiskelijalle hyvin itseohjautuvan ja saavutettavan oppimisen, sillä opiskelija voi toistaa sisältöä niin monta kertaa kuin kokee tarvitsevansa opetussisällön ymmärtämiseksi - paikkariippumattomasti. (Merkt ym. 2014.)

Videopohjaisen opetussisällön tehokkuuden näkökulmasta on tärkeää miettiä video-opetuksen interaktiivisuutta, sillä muun muassa asynkroninen verkko-

opetus on luonteeltaan opettajajohtoista, eikä opiskelijalla ole mahdollisuutta reaaliaikaiseen vuorovaikutukseen opettajan kanssa. Video-opetussisällössä on siis hyvä olla interaktiivisia ominaisuuksia, kuten esimerkiksi oppimisalustan videosoittimen painikkeet ja edistymispalkit, joiden avulla opiskelija voi tutkia sisältöä ja opiskella sitä omaan tahtiin liikkumalla videosisällössä ei-lineaarisesti eteen ja taaksepäin. Video-oppimisalustoja on pyritty kehittämään jatkuvasti muun muassa lisäämällä vuorovaikutuksellisia ominaisuuksia, joilla sitoutetaan opiskelijoita ja autetaan heitä saavuttamaan parempia oppimistuloksia. Yksi käyttöön otettu ominaisuus on kirjanmerkkiominaisuus, jonka avulla opiskelija voi korostaa itselleen tärkeää sisältöä ja järjestää sisältöä itselleen sopivalla tavalla. Tämä korostaa itsenäisyyden tunnetta siitä, että opiskelijalla on mahdollisuus vaikuttaa opiskelujärjestykseen ja sisällön tärkeyteen sekä hallita omaa opiskeluaan paremmin. Kirjanmerkkiominaisuuden on havaittu lisäävän opiskelijoiden tyytyväisyyttä sekä aktiivisuutta. Sosiaalinen vuorovaikutus rikastuttaa opiskelijakokemusta, ja siksi on hyvä ottaa huomioon opiskelijoiden mahdollisuus keskustella ja jakaa mielipiteitä ennen ja jälkeen videosisällön. (Meehyun ym. 2021.)

Video-opetuksen tehokkuutta sekä opiskelijakokemusta on tarkasteltu myös videomateriaalin pituuden kautta. On todettu, että pitkät ja luentomaiset videot kestoltaan keskimääräisesti noin 50 minuuttia eivät sitouta opiskelijoita, näin vaikuttaen negatiivisesti opetuksen tehokkuuteen sekä oppimistulokseen. Alle kuuden minuutin opetuslyhytvideoilla on puolestaan taas havaittu olevan enemmän positiivista vaikutusta oppimiseen. Lyhytvideoiden on todettu parantavan opetustuloksia ja niiden koetaan olevan viihdyttävämpiä sekä informatiivisempia. Tutkimuksessa, jossa tutkittiin lyhytvideoiden vaikutusta teknisen yliopistokurssin oppimistuloksiin, havaittiin lyhytvideoiden parantavan sitoutumista 24,7 % sekä loppupotentin tuloksia 7,4 %. Tätä tulosta on selitetty muun muassa lyhytvideoiden viihdyttävyydellä, informatiivisuudella sekä kognitiivisen kuormituksen teoriolla, jossa lyhytvideo auttaa opiskelijaa jäsentämään paremmin opittua tietoa, keskittymään olennaiseen sekä vähentämään ylimääräistä kuormitusta. (Zhu ym. 2022.)

2.7 Tekoälyn ja koneoppimisen vaikutus verkko-opiskeluun

Opintokokonaisuuksia suunnitellessa on tärkeää ottaa huomioon niiden monipuolinen saavutettavuus. Tällä tarkoitetaan sitä, että on oleellista ymmärtää jokaisen opiskelijan erilaisuudet ja tarpeet. Opiskelijoilla on toisistaan eroavat taustat, oppimismielitymykset sekä esimerkiksi toisistaan poikkeavat kognitiiviset kyvyt, jotka voivat muun muassa vaikuttaa kunkin yksilön oppimiskokemuksiin, suorituksiin sekä saavutuksiin. Mikäli oppimiskokonaisuus suunnitellaan niin sanotusti universaaliksi, voidaan tahattomasti vaikuttaa esimerkiksi opiskelijan opiskelumenestykseen. Universaali lähestymistapa saattaa tehdä opintokokonaisuudesta liian haastavan, epäselvän tai esimerkiksi aivan liian helpon. Tämä luonnollisesti vähentää opiskelijan sitoutumista ja motivaatiota, mikä puolestaan heijastuu opiskelijan opiskelumenestykseen ja oppimistuloksiin. On havaittu, että mukautamalla opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin voidaan edistää opiskelun tehokkuutta sekä parantaa opiskelijan sitoutumista ja oppimistuloksia. Tätä pedagogista lähestymistapaa kutsutaan mukautuvaksi oppimiseksi, jossa verkko-opintokokonaisuudessa hyödynnetään muun muassa koneoppimista ja tekoälyä. Näitä teknologioita hyödyntämällä verkko-opintojärjestelmissä opiskelijalle mahdollistetaan mukautettu opintosisältö ja -toteutus pohjautuen muun muassa opiskelijan suoritukseen, osaamistasoon, etenemiseen ja sitoutumiseen. (El-Sabagh 2021.)

Mukautetussa oppimisessä opiskelijan tarpeisiin pyritään vastaamaan reaaliajassa ja jatkuvalla opintodatan analysoinnilla pyritään siihen, että jokaisella opiskelijalla olisi täysin yksilöllinen ja tämän tarpeisiin vastaava opintokokonaisuus. Teknologisten ratkaisujen myötä opintosisältöä voidaan optimoida esimerkiksi tunnistamalla opiskelijan vahvuuksia ja heikkouksia. Näiden perusteella voidaan tarjota suosituksia, tukitoimenpiteitä sekä reaaliaikaista palautetta. Tämän on havaittu parantavan oppimistuloksia, sillä opiskelijalle tarjotaan välitöntä tukea aihealueissa, joissa opiskelijalla on havaittu tiedonaukkoja. Mukautuvassa verkko-oppimisympäristössä tekoälyn ja koneoppimisen avulla voidaan tarjota tekoälypohjaista tutorointia ja opiskelijan opiskelijaprofiiliin sopivia kurssiaikatauluja. Lisäksi näiden avulla voidaan luoda

monipuolisesti eri interaktiivisia elementtejä, kuten esimerkiksi pelillistämistä ja audiovisuaalista sisältöä, joita hyödyntämällä lisätään opiskelijan motivaatiota ja sitoutumista. Lisäksi teknologiaratkaisujen hyödyntäminen osana verkko-opiskelukokonaisuutta mahdollistavat myös tärkeää dataa verkkokoulutuskokonaisuuksien suunnittelijoille ja opettajille, jotka pystyvät muokkaamaan opetussisältöjä ja strategioita havaitun datan ja palautteen pohjalta. (Jiali ym. 2024.)

Useat eri tutkimustulokset osoittavat mukautuvan oppimisen olevan myönteinen lisä nykypäivän pedagogiikkaan. Eräässä peruskoululaisille ja lukiolaisille vuonna 2013 tehdyssä tutkimuksessa todettiin, että mukautuvaa oppimismenetelmää hyödyntäneessä ryhmässä opiskelijoiden loppukokeen tulokset paranivat 25 %:lla verrattuna ryhmään, joka opiskeli perinteisellä luokkaopetusmenetelmällä. Tutkimuksessa mukautuvassa oppimismenetelmässä hyödynnettiin verkko-oppimisalustaa ja opiskelijan tarpeisiin mukautuvia moduuleja, jotka muokattiin opiskelijan kognitiivisten kykyjen ja oppimistyylien mukaisesti. (Yang ym. 2013.) Lisäksi vuonna 2023 tehdyssä tutkimuksessa mukautuvan oppimismenetelmän todettiin vaikuttavan positiivisesti opetuksen keskeyttämistason pienenemiseen, sillä opetusmenetelmän käyttöönoton todettiin vähentävän keskeyttämistasetta 18 % verran. Tätä oli perusteltu muun muassa sillä, että oppimishaasteita kohdanneille opiskelijoille pystyttiin tarjoamaan välittömästi haasteisiin apua sekä antamaan välitöntä palautetta heidän suorituksistaan. (Gligorea ym. 2023.)

Myös tekoälytutorin eli tekoälyavusteisen tutoroinnin on todettu edistävän oppimistuloksia muun muassa sen yksilöllisen ohjauksen sekä kohdennetun, täsmällisen ja välittömän palautteen myötä. Tutkimuksessa, jossa verrattiin yliopiston fysiikankurssin kahta verrokiryhmää, tekoälytutoroinnin ryhmä suoriutui lopputentissä keskimäärin 15 % paremmin verrattuna perinteisen luento-opetuksen käyneeseen ryhmään. Lisäksi tekoälytutoroinnin havaittiin parantavan opiskelijoiden ongelmanratkaisukykyä sekä aktiivisuutta. Myös ryhmän sitoutumisaste kasvoi 20 % tekoälytutoroinnin myötä.

Tekoälytutoroinnin lisäksi koneoppimisen potentiaali on opintomenestyksen kannalta huomattava ja sitä voidaan hyödyntää myös muun muassa ennakoivaan data-analyysiin, jossa voidaan esimerkiksi ennustaa suurien kurssikokonaisuuksien epäonnistumisen tai keskeyttämisen riskiryhmään kuuluvia profiileja. (Stenbergin-Hu ym. 2014.)

Eräässä vuonna 2020 tehdyssä tutkimuksessa todettiin koneoppimisen tunnistavan 82 % opiskelijoista, joilla on todennäköisesti haasteita kurssin suorittamisessa tai siihen sitoutumisessa. Saadun datan hyödyntämisellä todettiin olevan myönteinen vaikutus opiskelijoiden menestymiseen, sillä opettajat pystyivät reagoimaan tilanteeseen välittömästi tarjoamalla haasteita kohdanneille opiskelijoille apua ja neuvontaa. Tämän myötä kurssin suoriutumisaste kasvoi 20 %:lla ja opiskelijoilla havaittiin laadullisia parannuksia lopputentin suorituksen yhteydessä. Tekoälyn ja koneoppimisen tarjoamat mahdollisuudet ovat joissakin tutkimuksissa myös helpottaneet opettajien työtaakkaa jopa 40 % verran, jolloin opettajilla on jäänyt enemmän aikaa keskittyä muihin huomiota tai kehitystä vaativiin osa-alueisiin. (Anagnostopoulos ym. 2020.)

2.8 Verkkokoulutusjärjestelmien arviointi

Valtaosa verkkokoulutusjärjestelmiä tutkivista aineistoista tarkastelee yksittäisiä verkkokoulutukseen vaikuttavia tekijöitä, näin poissulkien kokonaan tekijöiden synergiavaikutukset. Vaikka yksittäisiä vaikuttavia tekijöitä, kuten tiedon, palvelun ja järjestelmien laadun sekä kokonaistyytyväisyyden ja hyödyllisyyden vaikutusta on tärkeää ymmärtää, on myös huomioitava näiden keskeisiä vaikutuksia verkkokoulutusjärjestelmiä arvioitaessa. Näiden keskeisten vaikutusten arvioimiseksi on kehitetty viitekehys olemassa olevien tutkimusaineistojen ja viitekehysten pohjalta. Kehitetty viitekehys on validoitu empiirisen tutkimuksen avulla, jossa otannan muodostivat 563 Iso-Britanniassa opiskelevaa ja verkkokoulutusjärjestelmää käyttänyttä opiskelijaa. Tutkimus osoittaa, että verkkokoulutusjärjestelmän koettuun tyytyväisyyteen vaikuttavat tekijät ovat tiedon, palvelun, tukijärjestelmän, opettajan ja järjestelmän tekninen

laatu sekä verkkokoulutusjärjestelmästä koettu hyödyllisyys. Nämä yhdessä selittivät 71,4 % verkkokoulutusjärjestelmän tyytyväisyyden vaihtelusta. Hyödyllisyyteen vaikuttavia tekijöitä olivat teknisen järjestelmän, tiedon, tukijärjestelmän ja opettajan laatu, jotka selittivät 54,2 % hyödyllisyyden tunteen vaihtelusta. Verkkokoulutusjärjestelmän käyttöön vaikuttavia tekijöitä oli järjestelmän ja tukijärjestelmän laatu sekä koulutusjärjestelmästä koettu hyödyllisyys. Nämä selittivät yhteensä 34,1 % verkkokoulutusjärjestelmän käyttöön vaikuttavasta vaihtelusta. Koettu hyödyn vaihteluun vaikuttavat tekijät olivat koulutusjärjestelmän käytön koettu tyytyväisyys sekä sen hyödyllisyys. Nämä selittivät 64,7 % koulutusjärjestelmän hyödyllisyyteen vaikuttavista tekijöistä. (Al-Fraihat ym. 2020.)

Tutkimuksen pohjalta Al-Fraihat ym. (2020) ehdottavat, että on oleellista huomioida seuraavien kontribuutioiden tärkeyttä ja niiden välisiä suhteita onnistuneen verkkokoulutusjärjestelmän kehittämisessä:

- Systemaattinen palautekysely: Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat kokivat tärkeäksi ja tarpeelliseksi jatkuvan parantamisen tyytyväisyyskyselyjen kautta.
- Viestintä- ja vuorovaikutus: Opiskelijat kokivat tärkeäksi viestinnän monimuotoisuuden, sillä se auttaa verkkokoulutusjärjestelmän käyttäjiä suhtautumaan järjestelmään myönteisesti ja auttaa käyttäjiä sitoutumaan koulutukseen paremmin.
- Opettajien perehdyttämisen laatu: Tutkimuksessa selviää, että opettajan tai tukihenkilön kattavalla perehdytyksellä verkkokoulutusjärjestelmän käyttöön on merkittävä vaikutus järjestelmän koettuun tyytyväisyyteen ja hyödyllisyyteen.
- Opiskelijoiden järjestelmätietoisuuden lisääminen: Lisäämällä opiskelijoiden verkkokoulutusjärjestelmän perehdytystä sekä tietoisuutta järjestelmän hyödyllisyydestä ja eduista voidaan edistää opiskelijoiden asenteita, itsevarmuutta, koettua hyödyllisyyttä ja tyytyväisyyttä järjestelmän käytöstä.

- Opetuksen ja järjestelmän käytön tuki: Tutkimus osoittaa, että verkkokoulutusjärjestelmän teknisellä tuella on merkittävä myönteinen vaikutus järjestelmän käyttöön, koettuun hyödyllisyyteen ja koettuun tyytyväisyyteen.
- Selkeä ja ajantasainen opetussisältö: Verkkokoulutusjärjestelmän on tarjottava ajankohtaista sekä loogisesti esiteltyä koulutussisältöä, sillä tämä lisää järjestelmän koettua hyödyllisyyttä ja käyttäjätyytyväisyyttä.
- Järjestelmän käyttäjäkokemusominaisuudet: Tutkimustulokset osoittavat, että järjestelmän helppous, käyttäjäystävällisyys, luotettavuus ja personointi lisäävät järjestelmän houkuttelevuutta ja täten vaikuttavat myönteisesti järjestelmän koettua hyödyllisyyttä ja yleistä tyytyväisyyttä
- Kattavan arviointimallin: Tutkimuksessa selviää, että luotettavan ja kattavan arviointimallin tarjoaminen oppimisympäristön oppimisen onnistumiseen edesauttaa hyödyllisyyden ja tyytyväisyyden ymmärtämisessä.

Osaamistaitojaan kehittävä henkilöstö kasvattaa organisaation kilpailukykyä. Jotta henkilöstökoulutuksiin investoituja resursseja olisi helpompi arvioida, on tärkeää ymmärtää koulutusten vaikutuksia henkilöstön osaamisen kehittämisessä. Verkkokoulutusjärjestelmiä hyödyntävien organisaatioiden näkökulmasta onnistuneen henkilöstön osaamisen kehityksen kolme tärkeintä tekijää ovat verkkokoulutusjärjestelmän käyttöönotto, käytön jatkamisaikomukset sekä oppimistulokset. Suurin kynnys verkkokoulutusjärjestelmän käyttöönoton onnistumiselle johtamisen näkökulmasta on muutosvastarinnan voittaminen, joka ilmenee organisaation eri tasoilla. Huolimatta verkkokoulutusjärjestelmien tarjoamista eduista henkilöstö nostaa muutosvastarinnan muun muassa koetun heikon keskittymisen, ajanpuutteen, uuden työskentelytavan oppimisen haasteet, organisaation liiallisen muutoshalukkuuden sekä tietoisuuden puutteen. Muutosvastarinnan voittamiseksi on ehdotettu muun muassa johtamisen strategisia ratkaisuja, jotka huomioivat sekä teknologisia ja pedagogisia näkökulmia että myös ihmisten käytösmalleihin ja oppimiskulttuuriin liittyviä tekijöitä. (Ritanjali ym. 2018.)

3 Tutkimuksen toteutus

Tapaustutkimus

Tapaustutkimuksessa tutkitaan joko yksilöä, yksittäistä tapahtumaa tai tiettyä kokonaisuutta hyödyntämällä monipuolisesti eri menetelmillä hankittua tietoa. Tapaustutkimus tavoittelee ymmärryksen lisäämistä ja kokonaisuuden muodostamista, välttämällä kuitenkin tutkimustiedon yleistämistä. Koska tutkimuksen tieto voi olla hankittu monipuolisesti eri menetelmiä hyödyntäen, tapaustutkimusta ei voida luokitella pelkäksi aineistonkeruutekniikaksi. Näin ollen tapaustutkimus voi sisältää niin määrällisiä kuin laadullisia tiedonhankintamenetelmiä. Tapaustutkimuksessa pyritään ensisijaisesti vastaamaan kysymyksiin miksi ja miten, ja luomaan totuudenmukainen, tarkka ja systemaattinen ymmärrys tutkimuskohteesta. (Saarinen-Kauppinen ym. 2009.)

Tässä tapaustutkimuksessa primaariaineiston aineistonkeruumenetelminä on käytetty puolistrukturoitua haastattelua ja sekundaariaineistossa on hyödynnetty muiden tutkijoiden aineistoja ja tutkimustuloksia.

3.1 Puolistrukturoitu haastattelu

Puolistrukturoidulla haastattelulla ei ole yhtä määritelmää, ja sen ajatellaan olevan välimuoto lomakehaastattelusta ja strukturoimattomasta haastattelusta. Puolistrukturoidussa haastattelussa esitetyt kysymykset ovat kaikille haastatteluun osallistujille samat, mutta esimerkiksi niiden järjestystä voidaan muuttaa. Lisäksi haastateltavan vastaukset eivät ole sidottu tiettyihin vastausvaihtoehtoihin, kuten lomakehaastattelussa, vaan haastateltava vastaa kysymyksiin omin sanoin. Puolistrukturoidulle haastattelun ominaisuus on siis se, että tietty teema on haastattelussa valittu ennakkoon, mutta koko haastattelukokonaisuutta vastausvaihtoehtoinen ei ole ennalta sovittu. Tämä haastattelumuoto luo haastattelulle ikään kuin vapauden elää vuorovaikutuksen

kautta ja antaa haastateltavalle mahdollisuuden tuoda näkemyksensä esille. (Hirsijärvi ym. 2020.)

Puolistrukturoidun haastatteluun pyritään valitsemaan mahdollisimman laaja otanta eri näkökantoja. Haastatteluissa haluttiin nostaa niin henkilökohtaisen avun käyttäjien kuin avustajien sekä julkisten organisaatioiden näkemys tutkittavaan aiheeseen. Puolistrukturoidun haastattelun tavoitteena on saada syvällinen ymmärrys haastateltavan näkemyksestä yleisesti nyky-yhteiskunnan henkilökohtaisen avun tilasta sekä henkilökohtaisen avustajan työn ja koulutuksen laadusta. Lisäksi tavoitteena on ymmärtää haastateltavan näkemys henkilökohtaisen avustajan tämänhetkisistä koulutusmahdollisuuksista, niiden vahvuuksista ja puutteista. Haastattelun avulla pyritään myös keräämään näkemyksiä ja kokemuksia online-koulutusalueen kehityksen tarpeesta, mahdollisen koulutusalueen sisällöstä sekä sen teknologisesta toteutuksesta.

Haastattelu jaettiin kolmeen osioon seuraavalla tavalla:

- Ensimmäisessä haastatteluosiossa pyritään saamaan kokonaisvaltainen kuva haastateltavan taustasta ja yhteys tutkittavaan aiheeseen.
- Toisessa haastatteluosiossa käydään keskustelua haastateltavan näkemyksestä nyky-yhteiskunnan henkilökohtaisen avustajan työn tilasta ja laadusta. Pyrittiin ymmärtämään, mitä vahvuuksia haastateltava näkee ympäristössään oman työnsä tai vaihtoehtoisesti avun käytön näkökulmasta. Tunnistaako haastateltava selkeitä ongelmakohtia, ja onko hänellä keinoja joitakin ratkaisuehdotuksia niihin pohjautuen omaan kokemukseensa? Tavoitteena oli hahmottaa kokonaisvaltaisesti haastateltavan kokemustausta.
- Viimeisessä osiossa käydään haastateltavan kanssa keskustellen läpi, miten tämä näkee nykyisen henkilökohtaisen avustajan koulutuksen tason ja laadun. Mitä osa-alueita ja sisältöjä haastateltava korostaisi erityisesti koulutuskokonaisuuksissa? Onko haastateltavan mielestä

jotain erittäin kriittisiä osa-alueita, joihin ei hänen mielestään kouluteta ja perehdytetä tarpeeksi? Mikäli haastateltava on nostanut edellisessä osiossa joitain ongelma- tai kehityskohteita esille, kysytään, voiko näitä kehittää nimenomaan koulutuksen tai koulutusresurssien kautta. Jos olisi olemassa henkilökohtaisen avustajan online-koulutus alusta, jonka avulla pyrittäisiin lisäämään resursseja henkilökohtaisen avun alalle, mitä osa-alueita tai konkreettisia sisältöehdotuksia haastateltava nostaisi alustalla esille? Minkä tyyppisen teknologisen ratkaisun hän kokisi parhaimmaksi (esimerkiksi sovellustoteutus, selainpohjainen alusta eli verkkosivutoteutus tai ladattava ohjelmisto)?

Haastattelut toteutettiin Teams-kokouksella tai puhelinhaastatteluilla ja haastattelut tallennettiin, jotta niihin olisi mahdollisuus palata. Haastattelu suoritettiin suomen kielellä. Tallentamiseen pyydettiin haastattelun alussa haastateltavan lupa ja tallenteet poistettiin tutkimuksen lopussa. Osa haastateltavista myös pyysi oman osionsa luettavaksi ennen työn julkaisua ja osa pyysi koko työtä luettavaksi julkaisun jälkeen.

3.2 Analyysimenetelmät

Tutkimustuloksien analysoinnin mahdollistamiseksi kerätty aineisto on käsiteltävä ja muutettava helposti analysoitavaan tekstimuotoon. Tutkimuksen haastattelut on litteroitava ja käsiteltävä helposti saavutettavaan tekstimuotoon ennen varsinaisen analyysin aloittamista. Mitään yleismaallista kaavaa laadullisen aineiston analysointiin ei ole. Analysoinnilla tässä yhteydessä tarkoitetaan pääsääntöisesti aineiston huolellista tarkastelua, erittelyä ja jäsentelyä tutkimusongelman perspektiivistä. Aineistoa analysoidaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmiä käyttäen. Tällä tarkoittaen sitä, että aineistosta tarkastellaan yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia aineistoa tiivistäen. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla tavoitellaan tutkittavan kokonaisuuden tiivistettyä kuvausta, joka liittyy tutkimuksen tulokset osaksi laajempaa kontekstia, kuten esimerkiksi osaksi muita aiheeseen liittyviä tutkimustuloksia. (Saarinen-Kauppinen ym. 2009.)

Primaariaineiston, eli haastattelun tulokset litteroidaan ensin Word-tekstinkäsittelyohjelmalla yksi haastattelu kerrallaan, jonka jälkeen haastatteluaineiston analysointi tehdään aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmiä käyttäen. Litteroitua aineistoa siis tarkastellaan tutkittavasta näkökulmasta ja aineistoa jäsennetään, tiivistetään ja tarkastellaan yhtäläisyyksien kautta. Primaariaineiston sisällönanalyysissä on huomioitu haastateltavien tahojen toimintaympäristö, sillä tutkimuksen näkökulmasta on oleellista tietää, mistä haastateltava on muodostanut näkemyksensä ja saanut kokemuksensa tutkittavaan aiheeseen.

Sekundaariaineistossa tarkastellaan muiden tekemiä tutkimuksia sekä saatuja tutkimustuloksia ja tiivistetään tärkeimmät asiat oman aihealueen alle. Sekundaariaineistossa pyritään korostamaan tutkimuksen näkökulmasta oleellisimmat asiat sekä tutkimustulokset.

4 Tulokset

Tässä tutkimuksessa puolistrukturoidut haastattelutulokset eritellään tarkoituksenmukaisesti yksi haastattelu kerrallaan, sillä tutkimuksen näkökulmasta on hyvin oleellista ymmärtää kunkin haastateltavan kokemus, toimintaympäristö sekä näkökulma tutkittavaan aiheeseen. On tärkeää ymmärtää, onko haastateltavan kokemus syntynyt esimerkiksi henkilökohtaisen avun käyttäjän, avustajan vaiko esimerkiksi julkisen sektorin näkökulmasta.

4.1 Vammaisten ihmisoikeuksia edistävän järjestötoimijan asiantuntijan haastattelu

Henkilökohtaisten avustajien työnantajien liitto (Heta-liitto) edustaa yli 4000 henkilökohtaisen avustajan työnantajaa. Liiton jäsenet ovat yksityishenkilöitä, jotka toimivat henkilökohtaisen avustajan työnantajina. Liiton toiminnan ytimessä on vammaisten ihmisoikeuksien ja itsemääräämisoikeuksien edistäminen, neuvonta, tukipalvelut sekä koulutus. (Heta-liitto)

Haastateltavan kokemus tutkittavaan aiheeseen on muodostunut muun muassa järjestö- ja liittotoiminnasta sekä omasta koulutusohjasta. Pohjautuen omaan kokemukseen haastateltava näkee henkilökohtaisen avustajan työn tilan menneen vuosien saatossa eteenpäin ja olevan paraikaa nouseva. Hän kokee, että avustajan työ sekä sen sisältö on muuttunut tunnetummaksi, mutta on edelleen omalla tavallaan leimattu. Leimaaminen keskittyy matalapalkkaisuuden sekä kouluttamattomuuden stigmojen ympärille, jotka puolestaan saattavat olla työvoimapulan aiheuttavia osatekijöitä.

Henkilökohtaisen avustajan koulutus on haastateltavan mielestä kehittynyt koulutuksen uudistumisen myötä ja hän kokee, että järjestöjen osallistuminen uuden koulutuksen suunnitteluun on ollut tärkeä osa onnistunutta uudistusta. Hän kuitenkin näkee vammaisjärjestössä myös kriittisyyttä henkilökohtaisen avustajan koulutusta kohtaan. Kriittisyys kulminoituu hänen näkemyksensä

mukaan vammaisen henkilön itsemääräämisoikeuden ymmärtämisen ja avustajan sekä hoitajan työn eron tunnistamisen ympärille.

Avustajan työ on nimenomaan vammaisen henkilön elämänlaadun ja itsemääräämisoikeuden edistämistä, kun taas esimerkiksi kotihoito on lääketieteellisesti hoitavaa työtä. Avustajan työ ei ole holhoamista tai valvomista, vaan tarjoaa vammaiselle henkilölle edellytyksen omannäköiseen elämään. On kriittistä ymmärtää, että vaikka käytännön yleispätevää opetusta koulutuksessa tarjotaankin, koulutus ei ole sovellettavissa jokaiseen vammaiseen henkilöön. Avustajan työssä on siis tärkeää sisäistää, että työ on tehtävä nimenomaan avun käyttäjän ehdoilla. Osa henkilökohtaisen avun käyttäjistä toimivat itse työnantajina ja omaa hyvät valmiudet työhön perehdyttämiseen. Täten saattaa tulla ristiriita henkilökohtaisen avustajan työnantajan tarjoaman perehdytyksen ja koulutuksesta saadun opin välillä, ja nimenomaan tässä tapauksessa on muistettava vammaisen henkilön itsemääräämisoikeus. Tällaisessa tapauksessa on olemassa riski, että vammaisen henkilön ääni katoaa. Koulutus voi siis jossain määrin luoda väärää käsitystä työstä sekä alasta, sillä jokaisen avun käyttäjän kohdalla työ on hyvin erilaista. Näin ollen on vaikeaa tehdä esimerkiksi konkreettista listausta työn sisältämistä tehtävistä.

Haastateltava asiantuntija näkee, että yhteinen online-koulutusalue olisi hyvä vaihtoehto nimenomaan työn ja avustajan roolin itsenäiseen ymmärtämiseen. Ennen Opetushallituksen henkilökohtaisen avustajan koulutuksen uudistamista henkilökohtaisen avustajan koulutus oli haastateltavan mukaan liian käytännönläheinen, ja täten olisi tärkeää nostaa vahvasti myös ihmisoikeus-, eettisyys sekä vuorovaikutusaiheet osaksi koulutusta. Käytännön asiat ovat myös tärkeitä, mutta niistä olisi hyvä puhua yleispätevästi, ei absoluuttisesti. On myös tärkeää nostaa koulutuksessa esille yleistä vammaistietoisuutta sekä esimerkiksi sitä, millaisia eri tarpeita eri vammojen ympärillä on.

Erittäin tarpeelliseksi haastateltava kokee myös keskustelun niin yhteiskunnallisella kuin koulutuksellisella tasolla. Vuorovaikutuksen, eettisyyden sekä keskustelutaitojen sisällyttäminen online-koulutusalueen sisältöön on

erittäin kriittistä. Avustaja saattaa olla vammaisen henkilön jokaisessa elämänhetkessä mukana, ja näin ollen tunnetaitojen sekä läsnäolon osaamisen kehittäminen on tärkeää. Avustajan on osattava ottaa ja antaa palautetta, jotta työ olisi antoisaa molemmille osapuolille. Yhteiskunnallisesti hän kokee, että viestintää ja vuorovaikutusta kaivataan enemmän. On tärkeää tiedottaa ja kertoa avoimesti juurikin eroista avustajan ja hoitavan tahon välillä, murtaa avustajan työn ympäröiviä stigmoja sekä edistää viestinnällä vammaisen henkilön ihmisoikeuksia.

Online-koulutuslustralle haastateltava nostaisi esille enemmän eettisiä ja ihmisoikeudellisia kysymyksiä sekä tunnetaitoja kehittävää sisältöä. Hän näkee, että koulutuslustral teknologinen kehitys olisi järkevintä toteuttaa selainpohjaisella ratkaisulla.

4.2 Suomessa toimivan hyvinvointialueen asiantuntijahaastattelut

Suomessa on 21 hyvinvointialuetta, joiden tehtävänä on järjestää sosiaali- ja terveyshuollon sekä pelastustoimien palvelut ympäri Suomen. Hyvinvointialueet ovat itsehallinnollisia tahoja ja niiden vastuu on edistää hyvinvointia ja terveyttä Suomessa. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021.)

Haastatteluun osallistui kaksi asiantuntijaa, jotka työskentelevät hyvinvointialueella vammaispalvelunohjaajana ja lähihoitajana. Vammaispalvelunohjaajana toimiva sosionomi on työskennellyt vammaispalveluiden äärellä vuodesta 2011, kun taas kotikuntoutuksessa ja toimintakykyä tukevissa palveluissa toimivalla lähihoitajalla on 14 vuoden lähihoitajan työkokemus sekä kokemusta myös henkilökohtaisena avustajana toimimisesta. Haastattelut toteutettiin erikseen yksilöhaastatteluna.

Ensimmäinen asiantuntijahaastattelu

Ensimmäisessä asiantuntijahaastattelussa nousi eniten pinnalle hyvinvointialueella vallitseva henkilökohtaisten avustajien resurssipula sekä

tästä johtuva pitkä odotusaika henkilökohtaisen avustuksen piiriin pääsemiseen. Henkilökohtaista avustajan palveluita tarjoavilla yrityksillä on asiantuntijan mukaan kova tahtotila auttaa, mutta ei työkaluja resurssipulan ratkomiseen. Asiantuntija näkee, että kriittisin osa-alue on nimenomaan henkilökohtaisen avustajan työnkuvan tiedonpuute. Hän kokee, että yhteiskunnassamme ei ole tarpeeksi tietoisuutta siitä, kuinka suuri on henkilökohtaisen avun asiakaskunta, ja kuinka vaihtelevaa avustajan työ voi olla.

Koulutuksesta voisi asiantuntijan mukaan ehdottomasti olla hyötyä, sillä se voisi lisätä tietoisuutta, murtaa työhön liittyviä pelkoja ja kasvattaa kokonaisvaltaista ymmärrystä henkilökohtaisen avustajan työn tärkeydestä. Hän kokee, että online-koulutuslusto voisi tarjota työkaluja resurssiongelmaan, etenkin työvoimapulasta kärsiville yrityksille. Koulutuslustaan haastateltavan mielestä pitäisi sisällyttää yleistä tietoa eri invaliditeettien, sairauksien ja vammojen osa-alueista sekä apuvälineistä, joita näissä osa-alueissa käytetään. Asiantuntijan mukaan on myös tärkeää nostaa esille hoitavan työn ja avustajan työn eroja sekä erotella näiden vastuualueet, jotta vältetään ristiriidoilta hoitotyön ja avustavan työn välillä. Sisällöllisesti on tärkeää, että koulutusmateriaali on motivoivaa ja vuorovaikutuksellista, ja esimerkiksi live-webinaarien tai videotallenteiden sisällyttäminen koulutuslustalle olisi asiantuntijan mukaan suotavaa.

Lisäksi asiantuntija kokee, että online-koulutuslustan suorittaneelle henkilölle olisi hyvä tarjota suoritusote tai vastaava sertifikaatti. Tämä voisi lisätä motivaatiota koulutuslustan tarjoaman koulutuksen suorittamiselle sekä edistää henkilön työllistymistä henkilökohtaisen avustajan työhön.

Teknologiselta ratkaisulta online-koulutuslusto voisi olla joko selainpohjainen tai applikaatio. Tärkeämpänä teknologisena ratkaisuna asiantuntija kokee sen, että työnantajataho pystyisi seuraamaan koulutettavan henkilön progressiota ja lopuksi esimerkiksi testaamaan koulutettavan opittua tietoa.

Toinen asiantuntijahaastattelu

Toisessa haastattelussa haastateltiin lähihoitajaa, jolta löytyy työkokemusta vanhustyön parista sekä sijaisuuskokemusta muun muassa vammaispalveluista sekä kotihoidosta, niin lähihoitajana kuin henkilökohtaisena avustajana. Lisäksi hän tekee nykyisessä tehtävässä vahvasti yhteistyötä henkilökohtaisten avustajien kanssa.

Haastateltava asiantuntija havaitsee omassa työssään epäkohtia muun muassa resurssipulasta sekä henkilökohtaisten avustajien työnkuvan epäselvyydestä johtuvissa kokonaisuuksissa. Resurssipula näyttäytyy etenkin marginaaliryhmien avustajien saatavuuden vaikeudessa sekä avustajien vaihtuvuudessa. Lisäksi asiantuntija havaitsee avustajien yhteistyössä ongelmakohtia silloin, kun avustajan työnkuva on avustajalle epäselvä. Tämä tarkoittaa asiantuntijan mukaan sitä, että avustaja ei koe joitain osa-alueita omiksi vastuualueiksi tai ymmärrä, mitkä kokonaisuudet ovat avustajan vastuulla suorittaa. Nämä osa-alueet asiantuntijan mukaan ovat esimerkiksi kuntouttavat harjoitukset tai muu kuntouttava toiminta.

Asiantuntijan mukaan alan resurssiongelmaa pahentaa muun muassa huono palkkaus sekä koulutuksen puutteellisuus. Lisäksi työn vastuu on palkkaan nähden liian suurta ja kouluttamattomuus aiheuttaa muun muassa sen, että vastuullisia ja haastavia työtehtäviä ei välttämättä osata kohdata oikealla tietotaidolla, mikä puolestaan lisää henkilökohtaisen avustajan työkuormaa entisestään.

Henkilökohtaisen avustajan koulutuksesta asiantuntija nosti esille sen, että nykyinen koulutusmahdollisuus on hänen mukaansa vain pintaraapaisu, eikä koulutus ole pakollinen työhön hakeutumiseen. Asiantuntija kokee, että online-koulutuksesta voisi olla hyötyä, sillä koulutus voisi lisätä tietoisuutta ja kiinnostusta koulutukseen hakeutumiseen. Koulutuslupalalle asiantuntija sisällyttäisi ensisijaisesti yleistietoa eri vammoista ja sairauksista sekä niiden vaikutuksista ihmisen elämänlaatuun ja itsemääräämisoikeuteen. Lisäksi asiantuntija sisällyttäisi tietoa eri apuvälineistä ja niiden toimintatavoista.

Asiantuntijan mielestä on tärkeää saada kokonaisvaltaisesti yleistietoa henkilökohtaisen avustajan työn ja vastuun sisällöstä. Hän kuitenkin kokee, että online-koulutusalueella olisi hyvä olla yleispätevän sisällön lisäksi mahdollisuus rajata oman mielenkiinnon tai avustajaprofiilin mukaisesti opittavat osa-alueet. Tämä tarkoittaisi sitä, että mikäli avustaja haluaa esimerkiksi erikoistua muistisairaahan ohjaukseen ja avustukseen, voisi hän hakea online-koulutusalueelta erikoistumiseen sopivaa sisältöä.

4.3 Seurakuntayhtymän asiantuntijoiden haastattelu

Seurakuntayhtymien vastuulla on seurakuntatyön perustehtävät, joita ovat muun muassa jumalanpalvelukset, kirkolliset toimitukset, seurakunnallinen diakoniatyö, opetus- ja nuorisotyö sekä seurakunnallinen musiikkikasvatus.

Seurakuntayhtymän asiantuntijahaastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna, johon osallistui seurakuntayhtymästä kaksi vammaistyön diakonia-asiantuntijaa. Haastateltavien työn vastuualueisiin seurakuntayhtymässä kuuluvat muun muassa vammaistyö, yhteistyö eri järjestöjen ja liittojen kanssa, palvelumuotoilu, erityisrippikoulun ohjaustyö sekä saavutettavuus ja esteettömyys sekä viittomakielinen työ, kuten viittomakielisten kuurojen palveluohjaus ja neuvonta.

Haastateltavien asiantuntijoiden yhteisen näkemyksen mukaan henkilökohtaisen avustajan ongelma kulminoituu nimenomaan yhteiskunnallisen järjestelmän rikkinaisyyteen, ei avustajiin itsessään. Asiantuntijoiden mielestä alalla toimivien henkilökohtaisen avustajien koulutus on puutteellista tai joissain tapauksissa täysin olematonta. Henkilökohtaisen avun käyttäjän näkökulmasta tämä luo turvattomuuden ketjureaktiota, jossa avun käyttäjä ei välttämättä tiedä etukäteen, kuka on tulossa avustajaksi, onko avustaja koulutettu ja joutuuko avun käyttäjä perehdyttämään avustajaa työhön. Turvattomuuden tunne syntyy myös konkreettisesti siitä, että avustajien rikosrekisteritaustaa ei tarkisteta ja resurssipulan vuoksi avustajaksi voi päätyä kuka tahansa, taustasta huolimatta. Lisäksi asiantuntijat nostivat esille marginaaliryhmien avustajien erittäin vaikean

saatavuusongelman sekä alan matalapalkkaisuuden suhteessa työn vastuuseen, sen kuormittavuuteen ja epäsäännöllisyyteen.

Asiantuntijat korostivat koulutuksen ja sen monipuolisuuden tärkeyttä. Online-koulutusalueelle asiantuntijat sisällyttäisivät yleistietoa invaliditeeteistä, yleispätevää ja informatiivista käytännöntietoa sekä sisältöä itsemääräämisoikeuden ja avustajan työn vastuullisuuden sekä työnkuvan ymmärtämiseen. Näiden lisäksi koulutusalueella tulisi käsitellä eri vammoja spesifisesti, jotta avustaja voisi hakea erikoistumista tai tarvittavaa syvällistä tietoa tietyn invaliditeetin kanssa työskentelystä. Henkilökohtaisen avustajan työvoimapolitiittisia ja lainopillisia asioita olisi myös tärkeää nostaa esille.

Teknologiatoteutukseltaan online-koulutusalueen olisi hyvä mahdollistaa oppitujen kokonaisuuksien testaamista, niiden seuraamista ja mahdollisen koulutustodistuksen tarjoamista. Myös näyttöperusteinen suoritusmerkintä olisi asiantuntijoiden mukaan oleellista, sillä näin koulutettava voisi osoittaa olevansa valmis yksilötyöhön. Lisäksi teknologiatoteutukseltaan asiantuntijat näkevät tärkeäksi, että alueella olisi vuorovaikutusmahdollisuus. Asiantuntijat nostavatkin haastattelussa yhdeksi ongelmakohtaksi avustajien yhteisöllisen vuorovaikutusmahdollisuuden puuttumisen. Olisi hyvä, että alue tarjoaisi mahdollisuuden keskustella työn eri haasteista ja hakea yhteisöverkostosta esimerkiksi muiden avustajien näkemyksiä, kokemuksia ja tietoa eri tilanteista. Koulutusalueesta on myös toteutettava tietoturvallisesti ja yleisiä tietosuojastandardeja noudattaen, sillä asiantuntijoiden mukaan alalla ei tällä hetkellä ole sellaista teknologiaratkaisua, joka mahdollistaisi avustajalle muistiinpanojen kirjaamisen tietoturvallisesti. Kokonaisuudessaan sisällön on oltava monipuolista sisällettävä videomateriaalia, käytännön opastusta apuvälineiden käyttöön, luentoja sekä kirjallista materiaalia. Yhteiskunnallisesti asiantuntijoiden mukaan olisi merkittävää miettiä, voiko koulutusalueen koulutuksen suorittaneille avustajille tarjota parempaa palkkaa ja voiko tämä toimia yhtenä työkaluna yhteiskunnalliseen resurssiongelmaan.

4.4 Avustajatoiminnan järjestötoimijan asiantuntijahaastattelut

Avustajatoiminnan järjestöt, kuten esimerkiksi avustajakeskukset palvelevat henkilökohtaisen avun työnantajamallin asiakkaita ja avustajia tarjoamalla koulutusta, neuvontaa, ohjeistusta ja tukea ympäri Suomen.

Avustajakeskuksen asiantuntijahaastatteluun osallistui kaksi asiantuntijaa, joiden ensisijainen tehtävä järjestössä on avustava, neuvova sekä ohjaava työ. Haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna.

Haastateltavat asiantuntijat nostivat esille, että henkilökohtaisen apu on toimialana kehittynyt hurjasti yleisesti nousevan tietoisuuden myötä. He kokevat, että ala toimii erinomaisena ponnahduslautana nuorille ja opiskelijoille, ja näkevät kasvupotentiaalia ammattikunnan kehittymisessä.

Avustajakeskuksen asiantuntijat kokevat avustajatyön tilan olevan positiivinen, eivätkä he koe omassa työssään avustajatyönvoiman vähäisyyttä tai resurssivajetta. Haja-asutusalueella henkilökohtaisen avustajan löytäminen saattaa kuitenkin joissain tapauksissa olla haastavaa pitkien välimatkojen ja pirstaloituneiden työtuntien takia.

Alan kehityksen edistämiseksi asiantuntijat näkevät vipuvoimaksi muun muassa yhteneväisen palkkatason. Lisäksi asiantuntijat kokevat, että online-koulutusalueesta voisi lisätä kiinnostusta hakeutua alalle. Alustalle nostettavat kokonaisuudet olisivat muun muassa luotettavuuden ja vuorovaikutuksen osa-alueet sekä niiden kehittäminen.

4.5 Järjestön asiantuntijahaastattelu

Invalidiliitto on valtakunnallinen monialajärjestö, jonka toiminnan tarkoituksena on edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden ihmisoikeuksia ja elämänlaatua. Liittoon kuuluu 23 000 henkilöjäsentä ja 141 jäsenyhdistystä. Invalidiliitto ry työllistää 88 henkilöä ja Invalidiliiton konserni 2500 henkilöä. (Invalidiliitto 2024.)

Haastateltava asiantuntija on toiminut järjestöasiantuntijana kuusi vuotta ja tehnyt vapaaehtoistyötä 15 vuoden ajan. Asiantuntijahaastattelussa hän nosti ensimmäiseksi resurssiongelman kompastuskiveksi sosiaali- ja terveysalan tämänhetkisen imagon sekä henkilökohtaisen avustajan työn arvostuksen puuttumisen. Tämä vaikuttaa hänen mielestensä siihen, miten ihmiset hakeutuvat alalle ja työtehtäviin. Toisena ongelmakohtana hän nosti tiedonpuutteen henkilökohtaisen avustajan työstä. Työnkuva sekä sen vastuualueet itsessään saattavat tulla monelle henkilökohtaisen avun alalle hakeutuvalle yllätyksenä. Näiden lisäksi myös työaikojen epäsäännöllisyys saattaa luoda haasteita, sillä kaikilla avun käyttäjillä on eri tilanteet ja avuntarpeet. Tämä näkyy etenkin henkilökohtaista apua ostopalveluna tarjoavien yritysten toiminnassa joustamattomuutena. Lisäksi koulutusvaatimusten puuttuminen ei edistä alan palkkakehitystä, joka puolestaan heijastuu muun muassa vallitsevaan imagoon ja arvostuksen puutteeseen.

Asiantuntija kokee, että online-koulutusalueesta olisi apua alan kehitykseen. Hän näkee potentiaalia siinä, että koulutusalueella opiskelu olisi paikkariippumatonta ja joustavaa. Sisältösuunnittelu olisi toteutettava ihmisoikeusperusteisesti keskittyen eettisyyden ja ihmisyyden ympärille, esimerkkinä tähän hän nostaa YK:n vammaissopimuksen. Tämän lisäksi sisällön pitää käsitellä työnkuvaa ja sen vastuuta eri invalideettitasoilla sekä eri apuvälineiden käyttöä käytännössä. Tästä esimerkkinä asiantuntija toi esille Invalidiliiton TuleApu-hankkeen, jonka tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta liikkumisen apuvälineistä sekä niiden käytöstä.

Työvoimapolitiittisista asioista on myös tärkeää lisätä tietoisuutta niin avustajalle kuin työnantajana toimivalle avun käyttäjälle. Haastateltava törmää työssään useasti henkilöihin, joilla on paljon kysymyksiä esimerkiksi työsuhteen päättämiseen, eläkkeisiin sekä rinnakkaisiin työsuhteisiin liittyen.

4.6 Henkilökohtaisen avun käyttäjä

Työnantajamallilla toimiva henkilökohtaisen avun käyttäjä on toiminut useita vuosia henkilökohtaisen avustajan työnantajana. Haastateltava mainitsee avun käytön olevan tarpeellista luustosairauden aiheuttamien nosto- ja liikkumisrajoitteiden vuoksi.

Avun käyttäjä kokee, että alalle ohjautuu hyvin erilaisen profiilin omaavia henkilöitä ja hänen mukaansa monesti ajatellaan, että alalle voi ohjata kenet vain. Tämä puolestaan väärentää mielikuvaa alasta ja aiheuttaa ongelmakohtien ketjureaktion. Suurimpana ongelmakohtana haastateltava kokee tietämättömyyden alasta ja invaliditeeteistä. Hän kokee, että joissain invaliditeettiryhmissä pärjää hyvin ilman koulutusvaatimuksia, mutta toiset ryhmät puolestaan vaativat paljon tietoisuutta alasta ja eri vammaisuuksista. Avun käyttäjien elämäntilanteet vaihtelevat todella paljon ja avun käyttäjä voi olla hyvinkin turhautunut esimerkiksi omaan elämäntilanteeseen. Tällaisissa tilanteissa voi esiintyä haasteita vuorovaikutuksessa ja kommunikoinnissa. Mikäli avustaja ei omaa taustakoulutusta tai alan kokemusta, voivat tällaiset esimerkkitalanteet tuottaa työhön haasteita, niin avustajalle kuin avun käyttäjälle.

Avun käyttäjän näkökulmasta haastateltava nostaa esille sen, että työnantajamallilla toimiva avun käyttäjä ei välttämättä osaa tai ole koulutettu toimimaan esihenkilönä. Omaan elämäntilanteeseen turhautuminen saattaa mahdollisesti näkyä vuorovaikutuksessa ja työnantajana olemisessa. Lisäksi työnantajamallilla toimivalla avun käyttäjällä ei välttämättä ole tietoa työvoimapolitiittisista ja lainopillisista asioista. Haastateltava kokeekin, että muun muassa näiden osalta työantajana toimivat avun käyttäjät ovat jätetty oman onnensa nojalle. Lisäksi hän kokee, että esimerkiksi hyvinvointialueet eivät tarjoa tukea ja neuvoa näissä asioissa resurssipulan vuoksi. Haastateltava on kokenut saavansa apua ja neuvontaa eri järjestöistä, kuten esimerkiksi avustajakeskuksista, mutta ei tahoilta, jotka ovat lainopillisesti velvoitettuja tarjoamaan apua ja neuvontaa. Haastateltava kertoo, että avustajien löytäminen

on ollut hyvin haastavaa, vaikka avustajaa on yritetty etsiä monipuolisesti eri kanavia hyödyntäen. Yhteiskunnallisesti haastateltava kokee, että henkilökohtaisen avustajan resurssiongelmaan vaikuttaa eniten alan sekä avustajan työn arvostuksen puuttuminen, työn osa-aikaisuus sekä huono palkkaus.

Haastateltava kokee, että online-koulutus alusta voisi olla positiivinen lisä alalle. Ensisijaisen tärkeä sisältö olisi hänen mielestään yleinen tietoisuus työelämän käytännöistä ja säännöistä, kuten esimerkiksi hyvästä työetiketistä, työsääntöjen sekä ohjeistusten noudattaminen ja antaminen, lainalaisuudet, työehdot sekä työajat. Tämä sisältökokonaisuus olisi haastateltavan mielestä hyvä tarjota niin avustajaksi pyrkiville kuin avun käyttäjälle. Kun sama yleinen työkäytäntösisältö on tarjottu molemmille osapuolille, tuo se haastateltavan mielestä turvaa työsuhteeseen.

Yleistä tietoisuutta alasta ja työnkuvasta on haastateltavan mielestä myös hyvä käsitellä sisällöllisesti. Lisäksi käytännön esimerkkejä on tärkeää tuoda esille. Näitä haastateltavan mielestä ovat muun muassa haastavat tilanteet ja niiden ratkaisumallit, kuten esimerkiksi neuvontaa siitä, miten toimia väkivaltatilanteissa työnantajana tai avustajana. Tärkeäksi haastateltava kokee myös eri näkökulmien sisällyttämisen koulutus alustan sisältöihin. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi järjestöjen, hyvinvointialueiden ja ostopalveluna tarjoavien yritysten sekä avun käyttäjien näkökulmien sisällyttämistä koulutus alustan sisältösuunnitteluun.

4.7 Henkilökohtaisen avun käyttäjä

Haastateltava on henkilökohtaisen avun käyttäjä ja toiminut henkilökohtaisen avustajan työnantajana yli 10 vuoden ajan. Haastateltava kuuluu Heta-liittoon ja on pääsääntöisesti hakenut avustajiaan avustajakeskusten kautta. Yhteistyö avustajakeskuksen kautta on hänen mielestään sujunut moitteettomasti ja hän kokee, että on saanut tukea, neuvoa ja apua erinomaisesti. Työnantajamalli toimii hänen kohdallansa niin, että hän on työnantajana henkilökohtaisille

avustajille, mutta palkanmaksu, raportointi ja laskutus vammaispalvelulle hoituvat avustajakeskuksen kautta. Avustajakeskuksen palvelut ovat hänelle maksuttomia.

Haastatteluun osallistui hänen lisäksi myös yksi hänen avustajistaan. Haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna, jotta tutkimusongelmaa pystytään refleктоimaan kahdesta näkökulmasta.

Haastateltava kokee, että on aina saanut loistavia avustajia ja kaiken kaikkiaan avustajia hänellä on vuodesta 2009 lähtien ollut viisi. Hän tiedostaa ja on todistanut muiden henkilökohtaisen avustajien työnantajilla resurssipulaa, mutta ei itse ole kokenut ongelmaa työvoimaresurssien kanssa. Poikkeustapauksena hän nostaa kuitenkin, että akuuteissa tilanteissa esiintyy resurssivajetta, kuten esimerkiksi akuutin avustajasijaisuuden kohdalla.

Hän kuitenkin kokee, että hänen kohdallansa suurin ongelmakohta on sosiaali- ja terveysalan järjestelmä kokonaisuudessaan, eikä henkilökohtaisen avustajan ala itsessään. Tällä hän tarkoittaa sitä, että hyvinvointialueen resurssipula itsessään aiheuttaa ketjureaktion, jonka myötä myös henkilökohtaisen avustajan työ vaikeutuu. Esimerkiksi vammaispalvelun päätösten käsittelyyn voi mennä jopa kuukausia ja lääkäriin hakeutuminen voi olla hyvin vaikeaa. Diagnosoinnin jälkeisinä alkuvuosina haastateltava oli jättänyt lääkärivastaanotolla käymisen muutamaksi vuodeksi, koska koki niin suurta turhautumista hyvinvointijärjestelmään. Hän ei myöskään koe, että saa apua ja hoitoa kokonaisvaltaisesti, ja on kokenut väheksyvää ja epäammattimaista käytöstä hoitohenkilökunnalta. Mikäli lääkinnällistä apua ei saa tarpeeksi nopeasti, saattaa avun käyttäjä kärsiä esimerkiksi voimakkaista kivuista, mikä heijastuu suoraan arkielämäään. Lääkinnällisen avun puuttuminen tai lykkääntyminen saattaa aiheuttaa muun muassa jo sovittujen menojen, kuten esimerkiksi toimintaterapian, sosiaalisten tapaamisten tai harrastuksen perumista ja avustajien työvuorojen uudelleensuunnittelua sekä henkilökohtaisen avustajan työn epäsäännöllisyyden lisääntymistä. Lisäksi lääkinnällisen hoidon puute ja siitä aiheutuvat kiputilat saattavat aiheuttaa tilanteeseen turhautumista ja jopa toimintakyvyttömyyttä, joka puolestaan

kuormittaa avun käyttäjän lisäksi myös henkilökohtaista avustajaa. Kokonaisuudessaan huonosti toimiva hyvinvointijärjestelmä aiheuttaa elämänlaadun huononemista entisestään, kun taas henkilökohtainen apu pyrkii toiminnallaan edistämään sitä. Haastateltava kertoo, että on joutunut käyttämään jopa Heta-liiton oikeusapua sosiaali- ja terveystalveluiden ristiriitojen selvittämisessä.

Haastateltavan mukaan online-koulutuslustuslusta voisi olla hyötyä niille työnantajille, jotka hyödyntävät saatavilla olevia työkaluja ja välineitä henkilökohtaisen avustajan perehdytyksessä ja koulutuksessa. Hän kuitenkin kokee, että henkilökohtaisen avun käyttäjien ikäjakauma on todella suuri, ja täten online-koulutusmuoto saattaa olla hankala esimerkiksi iäkkäimmille ihmisille. Sisällöllisesti tärkein asia on hänen mielestään arvostuksen sekä työnkuvan sisällön edistäminen. On ehdottoman tärkeää, että avustaja ymmärtää tekevänsä aidosti merkityksellistä ja vastuullista työtä, jossa on noudatettava työaikoja ja ohjeistusta sekä kunnioitettava avun käyttäjän itsemääräämisoikeutta. Avustajan pitää sisäistää se, että hänen avullansa avun käyttäjä pystyy elämään omassa kodissaan laitoksen sijaan. Toiseksi hän nostaa esille vaitiolovelvollisuuden ymmärtämisen ja kunnioittamisen. Avustaja tekee työtä avun käyttäjän kodissa ja on liki kaikissa elämäntilanteissa mukana, ja näin ollen yksityisyydensuojaa on kunnioitettava. Lopuksi haastateltava alleviivaa vuorovaikutustaitoja kehittävän sisällön tärkeyttä, sillä avustajan ja avun käyttäjän välinen vuorovaikutus on työn tärkeimpiä piirteitä.

Haastateltavan henkilökohtainen avustaja puolestaan kertoo pitävänsä enemmän työnantajamallin kautta työskentelystä, kuin esimerkiksi ostopalveluna tarjoavan yrityksen kautta työskentelystä. Tämän hän perustelee sillä, että työssä on enemmän vakauden ja pysyvyyden tunnetta.

Avustaja on käynyt vammaisalan henkilökohtaisen avustajan koulutuksen ja hän kokee, että koulutukseen oli helppo hakeutua ja koulutuksessa huomioitiin erinomaisesti opiskelijan työ soveltamalla opintoja työarkeen. Koulutuksen sisältö itsessään oli avustajan mielestä ristiriitaista. Koulutuksessa positiivista oli muun muassa työharjoittelujaksot, joiden myötä pääsi käytännössä kokemaan

työn sisällön sekä koulutuksen sisältömuoto oli helposti ymmärrettävissä. Ehdottomasti paras asia koulutuksessa oli se, että harjoittelujakson myötä avustaja työllistyi. Kehityskohteina avustaja kuitenkin nosti sen, että sisältö oli teoreettisesti liian kevyttä ja vuorovaikutus eri vammaisryhmien kanssa oli liian vähäistä. Avustajan mukaan harjoitteluiden lisäksi myöskään käytännön konkretiaa ei ollut tarpeeksi. Lisäksi hän toivoo, että koulutuksella olisi vaikutusta avustajien palkkatasoon.

Kokonaisuudessaan haastateltava avustaja jakaa henkilökohtaisen avun käyttäjän kanssa samaa näkökulmaa avustajien työn arvostuksen puutteesta. Hän kokee, että yhteiskunta on itse aiheuttanut avustajien resurssipulan ajamalla avustajien palkkatasoa, tietoisuutta sekä arvostusta siihen pisteeseen, missä se tällä hetkellä on.

4.8 Tutkimuksen luotettavuus ja rajoitteet

Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan sen toistettavuutta ja johdonmukaisuutta sekä kykyä tuottaa ei-sattumavaraisia tuloksia. Mitä vähemmän tutkimukseen on vaikuttanut sattumavaraisuus, sitä parempi sen reliabiliteetti on. (Valli 2015.)

Tämä tutkimus toteutettiin monimenetelmällistä aineistokeruutapaa hyödyntäen ja monipuolisten näkökulmia huomioon ottaen. Tämä parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Opinnäytetyön ennakkokyselyn ja mediakatselmuksen avulla saatiin tutkimusta pohjustava yleiskuva henkilökohtaisen avustajan työn nykytilasta, kun taas haastattelut toivat syvempää ymmärrystä työntekijöiden, työnantajien ja alan asiantuntijoiden kokemuksista ja näkemyksistä.

Tutkimuksen puolistrukturoitua haastattelututkimuksen luotettavuutta tukee myös se, että vastaajien määrä oli riittävän monipuolinen ja laaja tutkittavan aiheen näkökulmasta. Lisäksi luotettavuutta tukee myös se, että haastateltavat edustivat laajan kirjon näkökulmia – tutkimuksessa haastateltiin avustajia, avun

käyttäjiä kuin järjestöjen ja muiden alan toimijoiden edustajia. Tällä pyrittiin varmistamaan se, ettei tutkimustuloksista tule liian yksipuolisia tai vinoutuneita.

Luotettavuuden kannalta on kuitenkin tärkeää ymmärtää, että haastattelut ovat yksilöllisiä ja niiden näkemykset voivat vaihdella henkilökohtaisten kokemusten tai tilanteiden mukaan. Esimerkiksi tietyn ajan olosuhteet, kuten vaikkapa yhteiskunnalliset muutokset tai poliittiset päätökset voivat vaikuttaa haastateltavien kokemuksiin. Reliabiliteetin vahvistamiseksi tutkimus voitaisiin toteuttaa eri ajanjaksoilla ja isommalla otannalla. Tutkimusongelmaan ei löydy laajasti tutkimustietoa, joten tutkimustuloksen vertailu sellaisenaan ei luotettavuuden parantamiseksi onnistu.

Lopputuloksena voidaan tutkimuksen pohjalta todeta, että tarve aiheen tutkimiselle on selkeä, ja motiivi koulutuslupien suunnitteluun ja toteutukseen on tutkimuksen pohjalta perusteltu.

5 Johtopäätökset ja kehitysehdotukset

Suomessa toimivat hyvinvointialueet ovat Suomen vammaispalvelulain ja YK:n vammaissopimuksen valossa velvollisia tuottamaan vammaispalveluita niitä tarvitsevalle henkilölle laadukkaasti ja tämän tarpeiden mukaisesti. Laki siis velvoittaa, että hyvinvointialue järjestää avun käyttäjälle henkilökohtaisen avun palvelut sekä näiden tukitoimet arjen toimintaan ja vuorovaikutukseen sekä vapaa-ajan, opiskelun ja yhteiskunnallisen toiminnan tukemiseen tai mahdollistamiseen. Luvussa kaksi esitetyn mediakatselmuksen pohjalta voi saada sellaisen mielikuvan, että hyvinvointialueilla ja avun käyttäjillä on toisistaan eriävä näkemys avun tarpeeseen ja sen määrään.

Opinnäytetyötä varten toteutettu ennakkokysely puolestaan kertoo, että suurin osa kyselyyn vastanneista ovat tyytyväisiä avun saantiin ja sen laatuun. Avustajan löytämisen helppous on jakanut mielipiteitä ja vaikeaksi avustajan löytämisen kokee enemmistö pohjustavaan kyselyyn vastanneista. Opinnäytetyötä pohjustavaa kyselyä ei kuitenkaan voi pienen vastausprosentin takia pitää luotettavana tuloksena. Jotta kyselyn tuloksia voitaisiin käyttää tutkimuksessa, kyselyyn on saatava suurempi vastausmäärä, jotta otanta olisi tarpeeksi suuri.

Haastattelututkimuksessa puolestaan kahdeksasta haastattelusta kolmessa henkilökohtaisen avustajan työn tila nähdään tällä hetkellä kehittyvänä niin henkilökohtaisen avun käyttäjän kuin järjestötoimijoiden näkökulmasta. Avustajakeskuksen asiantuntijat kokevat toimialan kehittyneen hurjasti tietoisuuden lisääntymisen myötä ja kokevat, että henkilökohtaisen avustajan työvoiman saatavuus on hyvä. Lisäksi Avustajakeskuksen palveluita hyödyntävä henkilökohtaisen avun käyttäjän kokemus on samassa linjassa Avustajakeskuksen asiantuntijahaastattelun kanssa. Molemmissa tapauksissa henkilökohtainen avun käyttäjä on kokenut saavansa helposti tarvittavan avun Avustajakeskuksen yhteistyön kautta. Myös vammaisten ihmisoikeuksien edistävän järjestötoimijan asiantuntijan haastattelussa ala nähdään menneen

vuosien saatossa eteenpäin ja olevan paraikaa kehittyvä, mutta olevan edelleen leimattu matalapalkkaisuuden ja kouluttamattomuuden stigmojen ympärille.

Viidessä muussa haastattelussa taas henkilökohtaisen avustajan työvoiman tila nähdään heikkona ja haastateltavat ovat joko omassa työympäristössään tai arjessaan kohdanneet eritasoista avustajien resurssipulaa. Resurssipulan syiksi haastatteluissa nousevat esille muun muassa tietoisuuden puute eri invaliditeeteistä, työnkuvasta, työn sisällöstä, vastuualueista ja laajuudesta sekä siitä, kuinka suuri henkilökohtaisen avun asiakaskunta on. Lisäksi haastatteluissa nousee esille myös matalapalkkaisuus ja siitä aiheutuva stigma, alan huono imago sekä koulutusvaatimusten ja kokonaisvaltaisen työhön valmistavan koulutuksen puute. Myös arvostuksen puute sekä työn epäsäännöllisyys tulevat esille haastatteluissa. Näiden lisäksi haastatteluissa on havaittavissa yhteiskuntarakenteellista ongelmaa, mikä on suurempi kuin pelkästään henkilökohtaisen avun alan resurssiongelma. Tällä tarkoittaen sitä, että osa haastateltavista koki ongelman olevan suurempi ja alkavan yhteiskunnallisesti jo ylemmillä tasoilla, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden kartoituksessa, neuvonnassa ja eri hoitotasoilla, josta se ketjureaktion lailla kumuloituu alemmille tasoille - eli tässä tapauksessa avustajan työn tasolle. Tämä kokemus on linjassa myös opinnäytetyötä pohjustavan mediakatselmuksen kanssa, jossa osassa tarkastetuista artikkeleista nousi esille tyytymättömyyttä hyvinvointialueiden toimintaa ja päätöksiä kohtaan.

Koska henkilökohtaisen avun työstä on paljon ristiriitaista tietoa, voidaan johtopäätöksenä todeta, että henkilökohtaisen avun sekä sen tilaa pitäisi tutkia enemmän valtakunnallisella tasolla. Haastattelututkimuksessa nousee kuitenkin esille enemmän muun muassa resurssivajetta, imagohaittaa, matalapalkkaisuutta sekä tiedon ja viestinnän puutteellisuutta käsitteleviä teemoja kuin alan tilaa positiivisesti kuvaavia teemoja. Näin ollen voidaan tutkimuksen pohjalta todeta, että henkilökohtaisen avun työn sekä työllisyyden tila on tällä hetkellä enemmän negatiivissävytteinen ja kehitystä kaipaava kuin positiivinen tai elinvoimainen.

5.1 Henkilökohtaisen avustajan koulutus

Suomessa on opetushallituksen vuonna 2021 uudistama, 150 osaamispisteen laajuinen henkilökohtaisen avustajan ammattitutkinto, jota voi opiskella laajasti eri puolella Suomea niin lähiopetuksena kuin monimuoto- ja etäopetuksena. Ammattitutkinnon lisäksi Suomessa on mahdollisuus kouluttautua 25–35 osaamispisteen laajuiseen hoiva-avustajan osatutkintoon, joka eroaa ammattitutkinnosta niin, että hoiva-avustajan osatutkinto nähdään ikään kuin lisätutkintona - ei ammattiin johtavana tutkintona. Lisäksi eri liitot ja järjestöt tarjoavat henkilökohtaisen avustajan työhön monipuolisesti itseopiskelumateriaalia video-, kuva- ja tekstimuodossa sekä maksuttomia läsnä- ja etäkoulutuksia. (Opetushallitus 2024.)

Haastatteluissa ilmenee, että koulutuksen tila on kehittynyt etenkin opetushallituksen koulutuspäivityksen myötä. Päivityksen yhteydessä alan eri liitot ja järjestöt saivat olla mukana kehityskokonaisuudessa ja tuoda oman asiantuntijuutensa ja näkemyksensä koulutuksen muutostarpeisiin, ja tämä nähtiin osasyynä koulutuksen kehittymiselle. Opetushallituksen tarjoamassa koulutuksessa nähdään kuitenkin edelleen kehittymisen varaa ja koulutuksen käynyt haastateltava kertoo koulutuskokemuksensa olevan muun muassa ristiriitainen. Tämä on perusteltu sillä, että koulutukseen hakeminen oli helppoa ja koulutuksen joustavuus oli erinomaista. Sen sisältö oli kuitenkin ristiriitaista, sillä sisältömuoto oli helposti ymmärrettävissä, mutta teoriasisältö oli liian kevyttä ja käytännön konkretiaa sekä vuorovaikutusta eri vammaisryhmien kanssa oli liian vähän.

Online-koulutusalueen hyödyllisyyden potentiaali oli havaittavissa kaikissa haastatteluissa. Haastatteluista ilmenee, että koulutusalue voisi mahdollisesti parantaa tietoisuutta alasta, murtaa pelkoja ja vääristyneitä mielikuvia, lisätä kiinnostusta alaa kohtaan, edistää ymmärrystä avustajan työn tärkeydestä ja edesauttaa alan palkkakehitystä. Koulutusalueesta voisi olla myös hyötyä yhteiskunnallisen viestimisen saralla sekä yhteiskunnallisen sosiaali- ja terveystieteiden dominoefektin ennaltaehkäisyssä.

5.2 Online-koulutuslusto sisältö

Tutkimukseen pohjautuen sisällöllisesti koulutuslustoalla olisi tärkeää käsitellä muun muassa seuraavia sisältöjä:

- Henkilökohtaisen avustajan työn vaatimukset, vastuut ja eroavaisuudet lääkinällisesti hoitavaan työhön.
- Ihmisoikeus- ja eettisyysaiheet.
- Avun käyttäjän itsemääräämisoikeus.
- Vuorovaikutus-, keskustelu- ja tunnetaidot.
- Tietoa työsuhteen lainalaisuuksista, työehdoista ja säännöistä niin avustajalle kuin avun käyttäjälle.
- Avun käyttäjälle oma opas hyvistä esihenkilö- ja työnantajataidoista.
- Tietoa eri vammoista, sairauksista ja invaliditeeteistä.
- Tietoa eri apuvälineistä ja niiden käytöstä.
- Käytännön esimerkkejä sekä tilannehavaintoja.
- Mahdollisuus erikoistua tiettyyn osa-alueeseen.

Lisäksi niin primaari- kuin sekundaariaineistossa on nostoja muun muassa liittojen ja järjestöjen tarjoamista itseopiskelumateriaaleista sekä liittojen ja järjestöjen näkökulmien sisällyttämistä koulutuslustoan suunnitteluun. Suunnittelussa kannattaa tarkastella potentiaalista yhteistyötä muun muassa avun käyttäjien, liittojen, järjestöjen, yksityisten yritysten ja julkisen sektorin kanssa asiantuntijuuden, kokemusten ja näkökulmien lisäämiseksi.

5.3 Online-koulutuslustoan ominaisuudet

Haastatteluaineiston pohjalta korostuu, että koulutuslustoan toteutuksessa on tärkeää ottaa huomioon edistymisen seurantaominaisuus. Ominaisuus pitäisi toteuttaa niin, että niin opiskelijalla kuin myös työnantajalla tai muulla kouluttavalla taholla olisi mahdollisuus seurata koulutuksen edistymistä ja testata opittua tietoa. Haastateltavien mukaan olisi hyödyllistä, mikäli koulutussuorituksesta saisi sertifikaatin tai todistuksen suoritettua

opintokokonaisuudesta. Tämä avulla haastateltavien mukaan pystyttäisiin mahdollisesti vaikuttamaan alan palkkatasoon, mielikuvaan ja kiinnostukseen.

Myös vuorovaikutukselliset verkostoitumisominaisuudet nähdään oleellisena osana toimivaa online-koulutus-alustaa, jotta vaikeissa tilanteissa alustan käyttäjällä olisi mahdollisuus hakea apua verkostosta tai saada tiettyyn tilanteeseen esimerkiksi tukea tai vinkkejä. Lisäksi tietosuojattu muistiinpano-ominaisuus olisi haastateltavien mukaan ainutlaatuinen, sillä tällä hetkellä ei tiettävästi ole olemassa tietosuojattua ratkaisua, johon henkilökohtainen avustaja voisi tehdä työhön liittyviä muistiinpanoja.

Koulutus-alustan teknologiaratkaisuksi on haastatteluissa noussut esille niin selainpohjainen kuin applikaatiototeutus.

Sekundaariaineistossa korostuu eri teknologiaratkaisujen tärkeys.

Koulutus-alustalla olisi hyvä olla muun muassa videopohjaista sisältöä,

pelillistämisen elementtejä sekä tekoälyn ja koneoppimisen hyödyntämistä.

Koulutus-alustan sisältö- ja teknologiasuunnittelun näkökulmasta seuraavat osa-alueet tulisi ottaa huomioon:

1. Verkko-opiskelun sitoutumisen lisäämiseksi verkko-opiskelumenetelmäksi on valittava käännteinen verkko-opiskelumenetelmä, sillä sen on havaittu lisäävän motivaatiota ja vuorovaikutusta opettajan kanssa, mikä puolestaan heijastuu positiivisesti opiskelutehokkuuteen. Lisäksi menetelmä kasvattaa opiskelijan itsenäisyyden tunnetta ja muuttaa tämän roolia passiivisesta kuuntelijasta aktiiviseen vuorovaikuttajaan ja osallistujaan. Käännteinen verkko-opiskelumenetelmä myös lisää pitkäaikaista tiedon säilymistä.
2. Pelillistämisen elementit on sisällytettävä alustalle, sillä niiden uskotaan kehittävänsä kolmea käyttäytymisasennetta, joita ovat motivaatio, sitoutuminen ja tyytyväisyys. Pelillistämisen elementtejä suunniteltaessa on hyödynnettävä 7GOALS-viitekehystä (kappale 3.5.1), jotta

pelillistämisen elementtien hyödyllisyys pystytään ottamaan mahdollisimman monipuolisesti huomioon. Seitsemän vaiheen viitekehys muodostuu seuraavista vaiheista: pelillistämisen käyttäjäkeskeisyys ja yksilölliset oppimiskokemukset, haasteellisuus ja selkeä tehtävänanto, pelin kertomus ja mielikuvituksellisuus, pelin toistuvat silmukat ja epäonnistumisen mahdollisuus, sosiaalinen sitoutuminen ja kilpailuhengen muodostaminen, tuki ja palaute sekä palkitseminen ja onnistuminen tunnustus.

3. Videopohjainen opetussisältö, sillä se mahdollistaa opiskelijalle paikkariippumattoman, saavutettavan ja itseohjautuvan opiskelun sekä eräiden tutkimusten mukaan parantaa sitoutumista ja loppusuorituksen tasoa. Videosisällöissä on kuitenkin huomioitava videoiden pituus, sillä tutkimusten mukaan luentomaiset, yli 50 minuutin pituiset videosisällöt eivät sitouta opiskelijoita yhtä tehokkaasti kuin noin alle kuuden minuutin pituiset lyhytvideosisällöt. Tyytyväisyyden, aktiivisuuden ja itsenäisyyden lisäämiseksi videosoittimissa on oltava interaktiivisia ominaisuuksia, kuten muun muassa edistymispalkit, kirjainmerkkiominaisuus, mahdollisuus järjestää sisältö itselleen sopivaan järjestykseen sekä painikkeet, joilla voi liikkua ei-lineaarisesti sisällössä eteen ja taakse. Lisäksi sosiaalinen verkostoituminen on koettu hyödylliseksi videosisällöissä keskustelu- ja kommentointimahdollisuuden muodossa.
4. Tekoäly ja koneoppiminen, sillä jokaisella opiskelijalla on toisistaan eroavat tarpeet sekä kognitiiviset kyvyt. On tärkeää ottaa huomioon eri opiskelijoiden erilaisuudet, sillä opintokokonaisuuden ollessaan täysin universaali saattaa se vaikuttaa yksilötasolla joidenkin opiskelijoiden oppimiskokemukseen tai jopa opiskelumenestykseen. Näin ollen tekoälyn ja koneoppimisen hyödyntäminen opiskelijan yksilöllisen oppimiskokemuksen mahdollistamiseksi parantaa opiskelijan oppimistuloksia, sitoutumista, aktiivisuutta ja motivaatiota sekä pienentää opintojen keskeyttämisastetta.

Koulutus-alustan suunnitteluvaiheessa on myös oleellista huomioida käyttökokemussuunnittelu ja koulutus-alustan arviointi, jotta ymmärretään käyttäjän kokema kokonaistyytyväisyys sekä hyödyllisyys. Suunnittelussa on oleellista ottaa huomioon ainakin seuraavat tekijät: systemaattinen palautekysely, laadukas viestintä, opettajan sekä opiskelijan kattava koulutus-alustan perehdytys, käytön tuki, ajantasainen ja selkeä opetussisältö ja sen looginen opetusjärjestys, alustan ja oppimisen arviointimahdollisuus sekä intuitiivisuus, käyttäjäystävällisyys, luotettavuus ja saavutettavuus.

5.4 Online-koulutus-alustan teknologiakehitys

Lean on työn johtamisfilosofia, joka juontaa juurensa Toyota-autotehtaan liukuhihnalle päätuotantoinsoörin Taiichi Ohnon jalanjälkiin. Filosofian ytimessä on ajattelutapa, jonka mukaan kaikki tuotantoon tai kehitykseen käytetyt resurssit pitäisi edistää loppuasiakkaan arvoa. Näin ollen kaikki käytetyt resurssit, jotka eivät tuota loppuasiakkaalle arvoa katsotaan hukaksi (eng. waste) ja pyritään poistamaan jatkuvan oppimisen ja kehittämisen kautta. Hukan havaitsemiseksi ja poistamiseksi tuotteen arvoketju on visualisoitava. Yksinkertaisuudessaan Lean-filosofian voisi tiivistää seuraavasti: Lean tarkoittaa arvon luomista asiakkaalle, jossa kaikki muu on turhaa. (Vuorinen ym. 2023.)

Uuden tuotteen laadukas ja kokonaisvaltainen tuotekehitysprosessi on välttämätön sen menestykselle, sillä jopa 90 % prosessista syntyvistä kustannuksista muodostuu tuotesuunnittelun ja kehitysvaiheiden jälkeen, vaikka näiden vaiheiden kokonaiskustannus on arviolta vain noin 10 % koko prosessista. Juuri tämän takia Lean-johtamisfilosofian merkitys korostuu, sillä se keskittyy nopeaan reagointiin, kehittämiseen ja loppuasiakasarvon luontiin. Mitä varhaisemmassa vaiheessa potentiaalinen ongelma havaitaan, sen pienempi kustannus siitä syntyy. Lean-johtamisfilosofian ajattelumallia on hyödynnetty myös ohjelmistokehityksen eri menetelmissä, joita kutsutaan ketteriksi kehitysmenetelmiksi. Näitä ovat muun muassa Scrum ja Kanan. (Bitchenero ym. 2023.)

Noin parikymmentä vuotta sitten joukko ohjelmistoalan kehittäjiä julkaisi ketterän ohjelmistokehityksen julistuksen (eng. Agile Manifesto), joka oli uusi lähestymistapa kehittämisen menetelmiin, ja se sisälsi 12 toimiviksi ja kehitysnäkökulmasta tehokkaiksi todettuja periaatteita. Julistuksen 12 ketterää periaatetta ovat:

- Ensisijainen tavoitteemme on asiakastyytyväisyys jatkuvan sekä arvoa lisäävän ohjelmiston avulla.
- Jopa kehityksen myöhäisessä vaiheessa muuttuvat kehitysvaatimukset ovat tervetulleita. Ketterän kehityksen kulmakivenä on muutoksen hyödyntäminen asiakkaan kilpailuedun kasvattamiseksi.
- Toimivan ohjelmiston säännöllinen toimittaminen - muutamasta viikosta muutaman kuukauden ajanjakson sykleillä. Suosi tiiviimpää toimitussykliä.
- Liiketoiminnan ja kehityksen on toimittava yhdessä päivittäin koko projektin ajan.
- Rakenna kehityskokonaisuus motivoituneiden tekijöiden avulla. Anna heille ympäristö, jossa he saavat tukea ja mahdollisuuden kehittyä, ja luota heidän työhönsä.
- Tehokkain ja vaikuttavin tapa viestin välittymiselle on kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus.
- Toimiva ohjelmisto on prosessin ensisijainen edistyksen mittari.
- Ketterät kehitysmenetelmät edistävät kestävästä kehitystä. Rahoittajien, kehittäjien sekä käyttäjien tulisi ylläpitää jatkuvaa kehitystahtia.
- Huomion kiinnittäminen teknisen toteutuksen ja suunnittelun erinomaisuuteen edistää ketteryyttä.
- Yksinkertaisuudessaan tekemättömän työn määrän kasvattamisen taito on olennainen.
- Ensisijaisesti parhaat vaatimukset, arkkitehtuurit ja suunnitelmat kumpuavat itseohjautuvista tiimeistä.
- Säännöllisin väliajoin tiimin on reflektoitava toimintaansa, jonka myötä se voi kehittää tekemistään tullakseen entistä tehokkaammaksi.

Lisäksi julistukseen kirjattiin 4 ketterän periaatteen arvoa:

- Yksilöitä ja kanssakäymistä enemmän kuin prosesseja ja työkaluja.
- Toimivaa ohjelmistoa enemmän kuin kattavaa dokumentaatiota.
- Asiakasyhteistyötä enemmän kuin sopimusneuvotteluja.
- Vastaamista muutokseen enemmän kuin pitäytymistä suunnitelmassa.

Julistuksen julkistamisen jälkeen se on otettu laajasti käyttöön ei pelkästään ohjelmistokehityksessä, vaan sitä on laaja-alaisesti hyödynnetty muun muassa tuote-, palvelu- ja tuotantokehityksessä niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Kehitysmenetelmät on koettu relevanteiksi ja niitä voidaan implementoida yksinkertaisesti korvaamalla ohjelmistokehityskulman omaan toimintaan sopivaksi. (Bitchenero ym. 2023.)

Scrum-toimintamallin kulmakiviä ovat itseohjautuvat tiimit, päivittäisen työn etenemisen seuranta sekä tiimille ennalta määritetyt tilaisuudet, eli seremoniat. Scrumissa kehitys tapahtuu yleensä 1–4 viikon jaksoissa, joita kutsutaan sprinteiksi. Ennen sprintin aloittamista pidetään suunnittelupalaveri, jossa määritellään tarkasti seuraavan sprintin tehtävät, joihin kukin tiimin jäsen sitoutuu. Sprintin aikana pidetään päivittäin lyhyitä statuspalavereja, joissa tarkastellaan tiimin työn etenemistä ja optimoidaan mahdollisia kehityksen epäkohtia. Sprintin lopussa pidetään katselmointipalaveri, jossa luodaan yhteenveto sprintin saavutuksista ja esitellään tuotettu tulos. Lisäksi jokaisen sprintin lopussa tiimin kesken pidetään myös retrospektiivi, jossa jokainen tiimin jäsen arvioi sprinttiä omasta asiantuntijanäkökulmasta miettien, miten seuraavalla sprintillä omia tai muiden tiimiläisten työskentelytapoja voisi mahdollisesti parantaa. Tiimin tehtäviä sprintin aikana seurataan kehitysjonon avulla. Menetelmä on esitetty kuvassa 6. (Layton ym. 2022.)

Kanban-menetelmä taas puolestaan tavoittelee prosessien arvoketjun optimointia, sillä seuraamalla työn kulkua voidaan määritellä ja optimoida prosesseja koko organisaation näkökulmasta, ja täten löytää kriittiset ongelmakohdat. Jotta prosessit olisivat optimoitavissa, niiden täytyy olla

selkeästi ymmärrettävissä jokaiselle organisaation jäsenelle. Vasta selkeän dokumentoinnin sekä ymmärryksen myötä prosesseja voidaan korjata ja optimoida Kanban-menetelmän avulla. Kanban-menetelmää voi visualisoida esimerkiksi Kanban-taulun avulla, jossa työt järjestellään eri vaiheisiin työn statuksen mukaan. Vaiheet voivat olla esimerkiksi seuraavat: tehtävät työt, käynnissä olevat työt sekä tehdyt työt. Työtehtäviä siirretään sarakkeissa eteenpäin sen mukaan, kun tehtävän tekeminen etenee. Yksinkertainen Kanban-etenemisen malli on havainnollistettu kuvassa 7. (Cobb 2015.)

Koulutusalueen teknologiakehitys on hyvä toteuttaa ketteriä kehitysmenetelmiä käyttäen, sillä näitä implementoidessa tuotekehityksestä saadaan asiakasarvolähtöistä ja kehitysprosessissa pystytään reagoimaan tuleviin muutos- ja kehitystarpeisiin proaktiivisesti ja nopeasti. Alustan suunnittelu- ja kehitysvaiheeseen on hyvä käyttää tarpeeksi resursseja, jotta alustan kehitysprosessi on kustannustehokas ja menestynyt. Kehitystyössä tulisi noudattaa ketteriä periaatteita ja arvoja, ja hyödyntää toimintamallina joko esimerkiksi Scrumia tai Kanbania. Kehitystyön testiryhmä on hyvä muodostaa muun muassa opiskelijoista, yksityisistä työnantajista, julkisista toimijoista, liitoista sekä henkilökohtaisen avun käyttäjistä, jotta pystytään luomaan asiakaskokemusta mahdollisimman monipuolisesti.

5.5 Pilotointisuunnitelma

Tämän opinnäytetyön perusteella online-koulutusalueen kehitystyö voitaisiin aloittaa kokoamalla kehitysprosessille työryhmä, joka voi koostua esimerkiksi kehittäjistä, käyttöliittymä- ja asiakaskokemussuunnittelijoista sekä liiketoiminnan asiantuntijoista. Lisäksi on tärkeää koota testiryhmä, joka kattaa monipuolisesti eri käyttäjäryhmien näkökulmia. Myös yhteistyötä eri julkisten ja yksityisten tahojen sekä liittojen ja järjestöjen kanssa on suositeltavaa tehdä, jotta pystytään tuottamaan sisällöllisesti relevantti ja monipuolisesti eri osa-alueita huomioitava koulutuskokonaisuus. Opinnäytetyön tutkimusta voidaan käyttää lähtökohta-analyysinä, jonka pohjalta projektille voidaan toteuttaa projektisuunnitelma, jossa määritellään muun muassa keskeiset sidosryhmät,

kriittiset resurssit ja resurssitarpeet, vastuunjako, toimintamallit, riskit, kustannukset, viestintä sekä projektin vaiheet.

6 Lopuksi

Tämän opinnäytetyön tutkimustulokset osoittavat, että henkilökohtaisen avustajan työn tila ja saatavuus ovat ristiriidassa ja koulutusalueelle on tarvetta, eikä vastaavaa ratkaisua tällä hetkellä ole olemassa Suomessa. Lisäksi tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että niin mediakatselmus kuin haastattelututkimuskin toivat esille samoja ongelmakohtia. Näitä ovat esimerkiksi henkilökohtaisten avustajien työnkuvan ja vastualueiden epäselvyys, paikoittain vallitseva resurssiongelma sekä yhteiskuntarakenteelliset ongelmat. Jälkimmäiseen tämä opinnäytetyötutkimus ei kuitenkaan ota kantaa. Näiden lisäksi voidaan todeta, että online-koulutusalueesta voisi monipuolisesti hyötyä eri tahot, ja sillä pystyttäisiin, jos ei ratkaisemaan, niin ainakin edesauttamaan tiettyjä havaittuja ongelmakohtia. Tutkimuksessa nousee ennen kaikkea esille nimenomaan koulutuksen merkityksen keskeisyys. Vaikka opetushallituksen uudistama henkilökohtaisen avustajan ammattitutkinto tarjoaakin kattavan pohjan ammatilliselle osaamiselle, haastattelut osoittavat, että koulutussisällössä on kehitystarpeita.

Online-koulutusalueen hyödyt eri tahoille

Tutkimuksen pohjalta voidaan nähdä, että online-koulutusalueen potentiaaliset hyödyt ovat monipuoliset. Koulutusalueesta voisi potentiaalisesti hyötyä esimerkiksi henkilökohtaisen avun käyttäjät. Alusta voisi tarjota avun käyttäjille mahdollisuuden varmistua siitä, että avustaja on saanut työhön tarpeellisen koulutuksen muun muassa ammattipätevyyden, työlainsäädännön, tunnetaitojen ja eettisyyden näkökulmasta. Lisäksi avun käyttäjä voi itse kouluttautua ja perehtyä esimerkiksi hyvien esihenkilötaitojen, vuorovaikutuksen ja työlainsäädännön osa-alueisiin. Lisäksi mitä enemmän alusta potentiaalisesti edesauttaisi hyvinvointialueiden resurssitilannetta, alan imagoa, tietoisuutta, viestintää ja palkkatasoa sitä enemmän se näkyisi avustajien työvoimatilanteessa ja tätä kautta myös mahdollisesti positiivisena muutoksena henkilökohtaisen avun käyttäjän arjessa.

Myös henkilökohtaiset avustajat tai avustajaksi pyrkivät voisivat hyötyä alustasta. Suora vaikutus henkilökohtaisten avustajien arjessa olisi oman osaamisen kehittäminen, oppiminen ja ammatillisen kyvykkyyden kasvattaminen. Lisäksi mahdollinen vertaistukifoorumi edistäisi vuorovaikutusta muiden avustajien kanssa. Välillisesti yhtenäinen ja saavutettava koulutusalue voisi edistää alan tietoisuutta, viestintää, imagoa sekä palkkakehitystä.

Lisäksi hyvinvointialueet voisivat käyttää alustaa, sillä hyvinvointialueet ovat lain puitteissa velvoitettuja tuottamaan laadukkaita vammaispalveluja, ja on nykypäivän maailmantalouden valossa erittäin tärkeää, että resurssit käytetään optimoidusti ja tehokkaasti. Mikäli koulutusalue kehittää työvoimaresurssitilannetta yhteiskunnallisella tasolla, saavat myös hyvinvointialueet enemmän työvoimaa käyttöönsä. Lisäksi mikäli koulutusalue olisi toteutettu yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa, voisivat vammaispalvelut esimerkiksi hyödyntää alustaa läpinäkyvyyden ja laadun parantamisessa, raportoimisessa sekä resurssien ja palveluiden saatavuuden kehittämisessä. Koulutusalueen avulla hyvinvointialueet voivat tarjota lisäkoulutusmahdollisuuksia myös omalle henkilöstölle.

Online-koulutusalueen myönteisesti kumulatiivinen vaikutus työvoimaresurssitilanteeseen voisi hyödyntää myös järjestöjä, liittoja ja seurakuntia. Lisäksi tahot voisivat hyödyntää alustaa avustuspalveluiden välittämiseen, työn koordinoimiseen ja eri tahojen kanssa yhteistyön tehostamiseen. Myös näiden toimijoiden resurssitehokkuus voisi parantua alueen avulla. Lisäksi näiden tahojen näkökulmasta alue voisi myös erinomainen mahdollisuus jakaa tietoisuutta alasta sekä omasta toiminnasta siinä.

Myös yksityiset yritykset voisivat hyötyä online-koulutusalueesta, sillä yksityisten yritysten ensisijainen hyöty olisi nimenomaan työntekijöiden koulutus ja kyvykkyyksien kasvattaminen. Lisäksi yritys voi sisällyttää koulutuskokonaisuuteen omalle toiminnalleen kriittisiä osa-alueita, kuten esimerkiksi yritysarvoja tai strategiaa käsitteleviä sisältökokonaisuuksia. Vuorovaikutuksen mahdollisuus on myös hyödyllinen yritysten näkökulmasta,

sillä niin työntekijöiden kuin asiakkaiden välinen viestintä voisi potentiaalisesti toteuttaa alustan sisällä.

Lähteet

Anagnostopoulos, T., Kytagias, C., Xanthopoulos, T., Georgakopoulos, I., Salmon, I., & Psaromiligkos, Y. 2020. Intelligent predictive analytics for identifying students at risk of failure in Moodle courses. In Lecture notes in computer science. Sivut 152–162. Viitattu 14.12.2024.

https://doi.org/10.1007/9783-030-49663-0_19.

Al-Fraihat D., Joy M., Masa'deh R., Sinclair J. 2020. Evaluating E-learning systems success: An empirical study. Computers in Human Behavior. Sivut 67–86. Viitattu 4.9.2024. <https://www.sciencedirect.com/journal/computers-in-human-behavior>.

Bicheno, John R., and Matthias Holweg. 2023. The Lean Toolbox Sixth Edition: A Sourcebook for Process Improvement, Picsie Books. ProQuest Ebook Central. Created from turkuamk-ebooks on 2025-02-26 12:48:51.

<http://ebookcentral.proquest.com/lib/turkuamk-ebooks/detail.action?docID=7185042>.

Bouchrika, I., Harrati, N., Wanick, V., & Wills, G. 2019. Exploring the impact of gamification on student engagement and involvement with e-learning systems. Interactive Learning Environments. Viitattu 7.8.2024.

<https://doi.org/10.1080/10494820.2019.1623267>.

Caviglia-Harris, J. 2016. Flipping the Undergraduate Economics Classroom: Using Online Videos to Enhance Teaching and Learning. Southern Economic Journal, 83: 321–331. Viitattu 7.8.2024. <https://doi.org/10.1002/soej.12128>.

Cobb, C. G. 2015. The project manager's guide to mastering agile: Principles and practices for an adaptive approach. Hoboken, New Jersey: Wiley. Sivut 96–105. Viitattu 16.1.2025.

Dahlstrom, E., Brooks, D.C., Bichsel, J. 2014. The Current Ecosystem of Learning Management Systems in Higher Education: Student, Faculty, and IT Perspectives. Research report. Louisville. Viitattu 7.8.2024.

Deliyannis, I. 2023. Gamification - Analysis, Design, Development and Ludification. IntechOpen. ISBN 978-1-80356-262-9. Sivut 3-7.

Gauthier, A., Jenkinson, J. 2018. Designing productively negative experiences with serious game mechanics: Qualitative analysis of game-play and game design in a randomized trial. Computers & Education. Sivut 66-89. Viitattu 12.9.2024. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.08.017>.

World Health Organization. 2022. Global report on health equity for persons with disabilities. ISBN 978-92-4-006360-0. Viitattu 27.4.2025. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240063600>.

Gustafsson, H. 2024. YK:n vammaissopimus käyttöön! -käsikirja. Invalidiliitto. Viitattu 12.9.2024. https://www.invalidiliitto.fi/sites/default/files/2024-03/YK_vammaissopimus_2024.pdf.

Gligorea, I., Cioca M., Oancea R., Gorski A-T. Gorski H., Tudorache P. 2023. Adaptive Learning Using Artificial Intelligence in e-Learning: A Literature Review. Educ. Sci. 2023, 13(12), 1216. Viitattu 28.10.2024. <https://doi.org/10.3390/educsci13121216>.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2022. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. [2. painos]. [Helsinki]: Gaudeamus.

Henkilökohtaisten avustajien työnantajien liitto, Heta Ry. 2024. Verkkosivut. Viitattu 11.12.2024. <https://heta-liitto.fi/>.

Opetushallitus. 2021. Henkilökohtaisten avustajien koulutus päättyy puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan ammattitutkinnossa. Viitattu: 30.11.2024. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2021/henkilokohtaisten-avustajien-koulutus-paattyy-puhtaus-ja-kiinteistopalvelualan>.

Hömppi, P., Voutilainen, M., Väre, M., Nurmi-Koikkalainen, P. 2022. Vammaispalvelut. Tuloksia kunta- ja työntekijäkyselyistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 2023/15. 51 sivua. Helsinki 2023. ISBN 978-952-408-074-3 (verkkojulkaisu). Viitattu 24.4.2025.

Hömppi, P., Lindström, E., Nurmi-Koikkalainen, P. 2023. Vammaispalvelut hyvinvointialueilla syksyllä 2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 26/2024. 118 sivua. Helsinki 2024. ISBN 978952-408-299-0 (verkkojulkaisu). Viitattu 24.4.2025.

El-Sabagh, H.A. 2021. Adaptive e-learning environment based on learning styles and its impact on development students' engagement. International Journal of Educational Technology in Higher Education volume. Viitattu 9.10.2024. <https://doi.org/10.1186/s41239-021-00289-4>.

Invalidiliitto ry. 2024. Iloa ja hyötyä liikkumisen apuvälineistä -hanke. Viitattu 1.12.2024. <https://www.invalidiliitto.fi/>.

Jiali, S., Dayo, F., Jun, G., Shuangyao, L., Najam, S. 2024. The Impact of Artificial Intelligence on Personalized Learning in Education: A Systematic Review. Pakistan Journal of Life and Social Science. Viitattu 9.8.2024. <https://doi.org/10.57239/PJLSS-2024-22.2.00560>

Kainiemi E., Kauppinen S., Kehusmaa S. 2022. Hoiva-avustajia halutaan palkata lisää – esteenä heikko saatavuus. Tutkimuksesta tiiviisti 45/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. Viitattu 12.2.2024.

Kalakoski, V., Koskela, I., Kurki, A-L., Toivanen, M., Yli-Kaitala, K. 2021. Tekoäly työelämän oppimis- ja kehittämistoiminnassa: kirjallisuuskatsaus. Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 23 (3), 52–71. Viitattu 10.9.2024.

Layton, M., Ostermiller, S., Kynaston, D. 2022. Scrum for Dummies. Incorporated. ProQuest Ebook Central. Sivut 7–160. Viitattu 2.1.2024. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/turkuamk-ebooks/detail.action?docID=7109023>.

Meehyun, Y., Jungeun, L., Il-Hyun, J. 2021. Video learning analytics: Investigating behavioral patterns and learner clusters in video-based online learning. The Internet and Higher Education. Painos 50. Viitattu 5.10.2024. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2021.100806>.

- Merkt, M., Schwan, S. 2014. How does interactivity in videos affect task performance? *Computers in Human Behavior*. Sivut 172-181.2014. Viitattu 7.10.2024. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.10.018>.
- Näkövammaisten liitto. 2024. Kun kohtaat näkövammaisen -materiaalit. Viitattu 1.12.2024. <https://www.nakovammaistenliitto.fi/fi/kun-kohtaat-nakovammaisen>.
- Oliveira, R.P., Souza, C.G.d., Reis, A.d.C., Souza, W.M.d. 2021. Gamification in E-Learning and Sustainability: A Theoretical Framework. Viitattu 5.10.2024. <https://doi.org/10.3390/su132111945>.
- Opetushallitus. 2024. Opintopolku-verkkosivut. Viitattu 25.11.2024. <https://opintopolku.fi/>.
- Peltola, H., Leppäaho, S., Havakka, P. 2023. "Vartti ei riitä aitoon kohtaamiseen" – Kotihoidon kiire voitaisiin ratkaista yhdessä työntekijöiden kanssa. THL. Viitattu 20.3.2025.
- Poondej, C., Lerdpornkulrat, T. 2020. Gamification in e-learning: A Moodle implementation and its effect on student engagement and performance. *Interactive Technology and Smart Education*. Painos 17, julkaisu 1. Sivut 56–66. Viitattu 10.09.2024. <https://doi.org/10.1108/ITSE-06-2019-0030>.
- Ritanjali, P., Praveen, R.S., Dheeraj, S. 2018. Online learning: Adoption, continuance, and learning outcome—A review of literature. *International Journal of Information Management*. Sivut 1–14. Viitattu 7.8.2024. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2018.05.005>.
- Saarinen-Kauppinen A., Puusniekka A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien oppikirja.
- Santos-Villalba, M. J., Leiva Olivencia, J. J., Navas-Parejo, M. R., & Benítez-Márquez, M. D. 2020. Higher Education Students' Assessments towards Gamification and Sustainability: A Case Study. *Sustainability*, 12(20), 8513. Viitattu 7.8.2020. <https://doi.org/10.3390/su12208513>.

Shatto, B., L'Ecuyer, K., Quinn, J. 2017. Retention of Content Utilizing a Flipped Classroom Approach. Nursing Education Perspectives. Viitattu 7.8.2024. Doi: 10.1097/01.NEP.0000000000000138.

Steenbergen-Hu, S., & Cooper, H. 2014. A meta-analysis of the effectiveness of intelligent tutoring systems on college students' academic learning. Journal of Educational Psychology. Sivut 331–347. Viitattu 14.12.2024. <https://doi.org/10.1037/a0034752>.

Tule avuksi! -podcast. Tuki- ja liikuntaelinliitto Tule ry:n podcast-sarja terveydenhoitoalan ammattilaisille. Viitattu 9.10.2024. <https://creators.spotify.com/pod/profile/tule-avuksi/episodes/Potilaan-motivointi--onko-olemassa-oikeita-naruja--joista-vet-eg485c/a-a4j2k0i>.

Laki hyvinvointialueesta. 1.7.2021/ 611. Luku 1–3. Viitattu 12.3.2025.

Lehtonen, T., Tuomivaara, S., Rantala, S., Käsälä, M., Mäkilä, T., Jokela, T., Könnölä, K., Kaisti, M., Suomi, S., Isomäki, M., Ylitolva, M. 2014. Sulautettujen järjestelmien ketterä käsikirja. Turun yliopisto, Työterveyslaitos, TEKES. ISBN: 978-951-29-5838-2 (pdf). Viitattu 5.8.2024.

THL 2025. Vammaispalvelujen käsikirja, henkilökohtainen apu. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 12.2.2025. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/henkilokohtainen-apu>.

Vammaispalvelulaki, 19.4.2023/675. Sosiaali- ja terveysministeriö. Luku 1–5. Viitattu 5.8.2024.

Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. 2. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus. Luku 10. Viitattu 24.4.2025.

Vuorinen, T., Huikkola, T. & Alma Talent. 2023. Strategiakirja: 25 työkalua. Helsinki: Alma Talent.

Zhu, J., Yuan, H., Zhang, Q., Huang, P-H., Wang, Y., Duan, S., Lei, M., Lim, E., Song, P. 2022. The impact of short videos on student performance in an online-

flipped college engineering course. *Humanit Soc Sci Commun* 9, 327. Viitattu 10.10.2024. <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01355-6>.

Yang, T. C., Hwang, G. J., & Yang, S. J. H. 2013. Development of an adaptive learning system with multiple perspectives based on students' learning styles and cognitive styles. *Journal of Educational Technology & Society*. Sivut 185-200. Viitattu 16.12.2024. <https://www.jstor.org/stable/jeductechsoci.16.4.185>.

Liite 1. Yleisradion verkkohakukoneen tulokset

Mediakatselmuksessa käytettiin Yleisradion (Yle) verkkosivujen hakukonetta, jossa hakutyökaluun syötettiin hakusanaksi ”henkilökohtainen avustaja”, aikaparametriksi 1.3.2022 – 1.3.2025 ja suodattimeksi artikkelit-osio. Haun pohjalta syötetyillä hakuehdoilla Ylen hakukoneesta löytyi 43 artikkelia seuraavassa järjestyksessä:

Taulukko 1. Yleisradion verkkohakukoneen tulokset

1. Laihonen, K. Henkilökohtainen avustaja Helena Rosengren: “Olemme työssäkäyviä köyhiä”, Yle Uutiset. 2023.
2. Punkari, P. Henkilökohtainen avustaja kavalsi vanhuksen tililtä rahaa uhkapeleihin – hovioikeus alensi tuomiota, mutta teko katsottiin silti törkeäksi, Yle Uutiset. 2022.
3. Kosonen, L. Avustaja ei suostunut kantamaan kauppakassia – vammaispalveluissa on rajuja erimielisyyksiä, jotka johtuvat yhdestä sanasta, Yle Uutiset. 2025.
4. Hinkula, E. Asiakkaat huolestuivat: Ison terveisyriyksen henkilökohtaiset avustajat näkevät nyt heidän henkilötunnuksensa, Yle Uutiset. 2025.
5. Hintsala, J. Antti Lukka ja Topi Eskola aikovat uida ja herkutella koko kesän yhdessä – samanlaista ystävyyttä toivoo moni muukin kehitysvammainen, Yle Uutiset. 2022.
6. Turunen, N. Toimittajalta: Tiedätkö, mitä vammaispalvelulaki tarkoittaa? En minäkään, vaikka laki koskee juuri minua, Yle Uutiset. 2022.
7. Mäntymaa, J. Eveliina ei osaa kunnolla lukea tai kirjoittaa, mutta joutuu toimimaan työnantajana – nyt niskassa ovat tuhansien eurojen korvaukset, MOT, Yle Uutiset. 2022.

8. Pöyhönen, S. Lapin henkilökohtaiset avustajat saavatkin pitää virheelliset lisät – kyse yhteensä muutamasta tuhannesta eurosta, Yle Uutiset. 2023.
9. Virranniemi, J. Sauli Lempiäinen on onnekas, kun pääsee lätkäpeleihin – monelle avustajaa tarvitsevalle se ei onnistu, koska lakia tulkitaan väärin, Yle Uutiset. 2022.
10. Anttonen, M. Simo Kero tarvitsee ainakin viiden ihmisen apua elääkseen, mutta työhakemuksia ei tule – nyt hän pelkää joutuvansa muuttamaan pois kotoa, Yle Uutiset. 2022.
11. Paukkeri, M. Henkilökohtaisten avustajien uusi, laajempi lakko alkaa – koskee koko Suomea, Yle Uutiset. 2023.
12. Anttonen, M., Kauta, J. 26-vuotias Elina Kurvi sai luvan tulla baariin, jos pärjää siellä ilman apua: "En mä uskalla käydä enää missään ilman kaveria", Yle Uutiset. 2023.
13. Kröger, T., Lehtokari, L., Myller, M. Annika Jokinen, 28, tekee raskasta työtä pienellä palkalla: "Minua on sanottu arjen enkeliksi", Yle Uutiset. 2024.
14. Lasseheikki, P. Henkilökohtaisten avustajien valtakunnallinen lakko alkoi – koskee Kanta-Hämeessä noin sataa vammaista henkilöä, Yle Uutiset. 2023.
15. Tiihonen, J. Rovaniemen kaupungin palkkoja on jäänyt maksamatta – 180 puuttuvaa tiliä maksetaan perjantaina, Yle Uutiset. 2022.
16. Ala-Renko, K. Kymmenet henkilökohtaiset avustajat ovat aloittaneet viikon mittaisen lakon pohjalaismaakunnissa, Yle Uutiset. 2023.
17. Niskanen, Anne-Maria. Oma Häme varautuu henkilökohtaisten avustajien lakkoon, Yle Uutiset. 2023.
18. Ursin, S., Krogerus, M. Henkilökohtaisen avustajan koulutus uudistui, mutta hakijoita kaivataan lisää – Mira Suopelto vaihtoi alaa 30 vuoden jälkeen, Yle Uutiset. 2022.

19. Laitinen, T. Vammaisille arjen apua antava yritys aloittaa muutosneuvottelut, Yle Uutiset. 2023.
20. Laakso, A. Satakunnan hyvinvointialue selvittää käytäntöjään: ”Vammaisten henkilöiden avuntarpeeseen ei voida vastata jatkuvaa ylityötä tekemällä”, Yle Uutiset. 2023.
21. Happonen, P. ”Pahimmillaan vammainen ei pääse töihin” – Lue 5 tärkeää asiaa huomenna alkavasta avustajien lakosta, Yle Uutiset. 2023.
22. Laakso, A. Hyvinvointialue kiristi linjaansa henkilökohtaisten avustajien työtunteihin – avustajat voivat menettää satoja euroja viikossa, Yle Uutiset. 2023.
23. Vihanta, A. Liikuntarajoitteinen mies sai tuomion henkilökohtaisen avustajansa seksuaalisesta ahdistelusta – oikeus hylkäsi syytteen raiskauksesta, Yle Uutiset. 2023.
24. Korpela, E. Arsi Jaakkola, 21, muutti omaan kotiin ja tuohtui, kun ei voinutkaan elää haluamallaan tavalla, Yle Uutiset. 2024.
25. Helpinen, V., Nironen, S. Riko, 18, haaveilee omasta vaatebrändistä – tuhannet erityistä tukea tarvitsevat nuoret haluaisivat ammatin, mutta paikkoja ei ole tarpeeksi, Yle Uutiset. 2022.
26. Sivic, A. ”Ylimielisyys paistaa Mika Aaltolasta” – asiantuntija arvioi presidenttiehdokkaiden Tiktok-sisällöt, Yle Uutiset. 2023.
27. Bjuström, E., Lakka, P., Orjala, A., Suomela, B., Viitala, S. Onko joku heistä tuleva Suomen pääministeri? Tässä kuusi nuorta, jotka voivat nousta politiikan tähdiksi, Yle Uutiset. 2025.
28. Kangas, L. HS: Ministeri Mika Lintilä kertoo, että hänen Whatsapp-tilinsä kaapattiin – eduskunta tutkii, mitä tapahtui, Yle Uutiset. 2023.
29. Holmberg, R., Kymäläinen, S. ”Älä sinä Terttu pelkää”, sanoi kuoleva isä – siitä lähtien tytär on pelännyt 70 vuotta, Yle Uutiset. 2023.

30. Lehtonen, J., Nuotio, A., Paasonen, I. Otsalla voi kirjoittaa kirjoja ja silmillä säveltää, Yle Uutiset. 2023.
31. Poutiainen, E. Noah, 10, odotti taksia tuntikausia, Piritta Punnoselle sanottiin, ettei autoja ole – kaiken takana hyvinvointialueen uudistus, Yle Uutiset. 2024.
32. Koskela, M., Lassuri, A. Näin muut ihmiset kuvaavat Li Anderssonia – jopa Sebastian Tynkkynen kehuu, Yle Uutiset. 2024.
33. Burtsoff, P. Vuotaneet viestit kertovat johtavien republikaanien ja Trumpin tukijoiden juonineen vuoden 2020 presidentinvaalien tuloksen mitätöimistä, Yle Uutiset. 2022.
34. Malminen, U. Ministeri Lintilä kiistää yhä lähettäneensä erikoisia viestejä, Yle Uutiset. 2023.
35. Hänninen, J., Kössö, T. Tietovuoto: Uber-lobbari tarjosi ministeripestin jättäneelle Alexander Stubbille hallituspaikkoja huippuyrityksissä: “Minulla on suora yhteys ylimpään johtoon”, Yle Uutiset. 2022.
36. Lehtokari, R. Terveystieteiden tutkimuskeskuksessa työskennellyt Minna sai koronarokotteet ensimmäisten joukossa – nyt hän on väsymyksen ja tärinän takia työkyvytön, Yle Uutiset. 2022.
37. Hyytinen, T., Nietula, M. Presidenttiehdokas Jussi Halla-aho oli monien mielissä ”yhden asian mies” – nyt tutkija vertaa häntä Sauli Niinistöön, Yle Uutiset. 2023.
38. Holopainen, P. Näin kilpavarustelu räjähti käsistä – huippumaat kuljettavat valtavia suksimääriä, joista vain murto-osalla kilpaillaan, Yle Uutiset. 2024.
39. Kuivasmäki, U. Henkilökohtaisille avustajille yhtenäinen palkkataso Pohjanmaalla, Yle Uutiset. 2022.
40. Kotilainen, V. Keski-Suomen hyvinvointialue avaa vaikeavammaisten henkilökohtaisen avun keskuksen Jyväskylään, Yle Uutiset. 2023.

Liite 1.

41. Krogerus, M. Xamk vastaa hoitajapulaan uudella koulutuksella – ulkomaisille osaajille suomalainen pätevyys, Yle Uutiset. 2024.
42. Vihanta, A. Yli 700 ekaluokkalaista aloitti koulutiensä Keski-Pohjanmaalla – Halsualla heitä on vain neljä, Yle Uutiset. 2023.
43. Ali-Hokka, A., Kivioja, J. MOT: Ikuiset työnhakijat – käsikirjoitus, Yle. 2023.